

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ'.

Χ

ΚΗΡΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 23 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1912

Χ

ΑΡΙΘΜΟΣ 483

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ.
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗΣ — Σ. ΛΑΙΜΠΕΡΤΗΣ. 'Ο 'Αρχι-
συντάχτης.
ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ. 'Η 'Αλήθεια.

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. Το συμπόσιο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ. 'Ο Βενιζέλος ἐδῶ καὶ στήν
Κρήτη.

Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Το δαχτυλίδι τῆς μίνας (συνέχεια).

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — Προσωπικότητες.

Ν. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ. Τριλογία.

Γ. ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ. 'Ο μουγκός.

SIMPLEX. Γιά τὰ νησιά.

Α. ΤΡΑΝΟΣ. 'Η φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ —
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΔΩ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Φίλε κ. Ταγκόπουλε,

Δίχως άλλο τὸ ψυχικὸ τρικύμισμα τῆς Κρήτης εἶναι μεγαλύτερο καὶ ἀπελπιστικώτερο ἀπὸ ἔτι ἐφάνη στήν ἀρχή. Τόσος καιρὸς ἐπέρασε ἀφ' ἑαυτοῦ μᾶς ἐπαρουσιάσθη σὺν ἐπιφεστώτερο παροξυσμῷ του καὶ ἰδοὺ τὸ Κρητικὸ γράμμα πὺ ἐδημοσιεύθη σὺν περασμένῳ φύλλῳ τοῦ «Νουμά» γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ πὺς ἔχει πείθῃ πρὸς τὸ γαλήνεμα πηγαίνουμε, ἀλλὰ πρὸς τὴ φουρτσούνα, φουρτσούνα ψυχικὴ καὶ μυαλικὴ τόσο γενικὴ ὡστε ἀνεκάτεψε σύγκορμα καὶ ἀνθρώπους σὺν τὸν κ. Χρηστουλάκη. Ἐπειδὴ σὺν 1909 ὁ «Κηρυξ» ἔγραψε πὺς «καμμιά δύναμη δὲν θὰ σταθῇ ἱκανὴ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ νὰ πᾶνε στήν Ἑλληνικὴ Βουλὴ μεθαύριο» καὶ ἐπειδὴ ἀκόμα τότε ὁ κ. Βενιζέλος ἦτον αἰσιόδοξος γιὰ τὴν θέση τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος, ὁ κ. Χρηστουλάκης θεωρεῖ τὸν σημερινὸ Κυβερνήτη τῆς Ἑλλάδος ὡς τὸν κυριώτερον αἴτιον τῆς ἀτυλίότητος καὶ τῆς κακομοιρίας πὺ δέρνει τὴν Κρήτη. Τί τρομερό, τί ἀκατανόητο, τί παράλογο πρᾶγμα ἔκαμεν ὁ Βενιζέλος ὅταν ἔλεγε σὺν «Κήρυκα» πὺς ὁ Κρητικὸς λαὸς θὰ στελλῇ ἀντιπροσώπους στήν Ἑλληνικὴ Βουλὴ; Μήπως δὲν εἶπε κάτι τι πὺς ἔγινε; Ἄλλ' ὁ κ. Χρηστουλάκης θαρρεῖ ἴσως πὺς μὲ τὸ νὰ τὸ εἶπῃ τοῦτο ὁ κ. Βενιζέλος, ἔπως καὶ μὲ τὸ νὰ φανῇ αἰσιόδοξος τότε γιὰ τὴν Ἐνωσι ἐδημιούργησε τὴν σημερινὴ νευρικὴ ἐξάντληση τῆς Κρήτης. Δὲν παραξενεύομαι μὲ τὸ πὺς ὁ κ. Χρηστουλάκης ἀποδίδει τόσην ἐπίδραση εἰς ἓνα ἄρθρον, πὺ ἄλλως τε ἤμπορεῖ νὰ εἶχε καὶ ἓναν ἄλλο λόγο, τὸν λόγον οἷς ἠθικῆς πίεσεως τῆς Εὐρώπης. Ὁ κ. Χρηστουλάκης ἤμπορεῖ νὰ παραγνωρίσῃ τὸν οὐσιαστικὸν αὐτὸν σκοπὸν, πὺ ὁ κ. Βενιζέλος οὐτε σὺν σημερινῷ

κίνημα τῶν Κρητῶν ἠρνεῖται, μολοντοῦ τοῦτο δὲν ἤξερεν ἔως πὺ νὰ σταματήσῃ. Καὶ εἶναι ἀκόμη ἐλεύθερος ὁ κ. Χρηστουλάκης νὰ θεωρῇ τὴν ταπεινὴν αἰσιοδοξίαν τοῦ κ. Βενιζέλου γιὰ τὸ Κρητικὸν ὡς ἀδικαιολόγητον ἀφ' ἑαυτοῦ φαίνεται εἶναι τόσο μυστήριο γι' αὐτὸν τὸ νὰ ἔχη ἓνα ζήτημα στρουφᾶς πρὸς τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὴν ἐπιτυχίαν, πρὸς τὴν ἑποῖαν τότε ἤγγιζε τὸ Κρητικὸ ζήτημα τόσο πολὺ, ὡστε κανεὶς νὰ μὴν βρῖσκαται οὐτ' ἐδῶ, οὐτε στήν Κρήτη, οὐτε στήν Εὐρώπῃ πὺ νὰ μὴν ἔχη τὴν ἰδέαν ὅτι εἴμεθα στᾶς παραμονὰς μιᾶς ὀριστικῆς λύσεως. Εἰς τὸν κ. Χρηστουλάκην ἔμωξ δὲν στέκει ἀπὸ τὴν ἀπατηλὴ αὐτῇ περιόδῳ τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος — διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἐποῖας ἄλλωστε ἔχει μόνον ὑπάτιος δὲν εἶναι ὁ κ. Βενιζέλος ἀλλὰ καὶ ἐπίμονα ἀντετάχθη, χαρακτηρίσας τὸ πραξικοπήμα τοῦ 1908 ὅχι ἀπλῶς ἄκαρπο, ἀλλὰ καὶ **τυχοδιωκτικὸν** — νὰ πηδᾷ ἀμέσως στήν πολιτικὴν τοῦ κ. Βενιζέλου, ὡς πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸ μεταξὺ ἐμεσολάβησαν κάποια ἄλλα γεγονότα, πὺ παραξενεύομαι πὺς τὰ προσπερνᾷ ὁ κ. Χρηστουλάκης.

Ἄς τὸν βοηθήσουμε νὰ τὰ θυμῆθῃ, νὰ τὰ ζυγίσῃ καὶ τότε νὰ μᾶς εἶπῃ ἂν ὁ κ. Βενιζέλος ἐξευένρισε τὴν Κρητικὴν ψυχὴν ἢ ἐπάλαυψεν ἡρωϊκᾶ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ στήν πραγματικότηταν ἀπ' τὴν ἐποῖαν τὴν ἐσκάρισεν ἢ ἀθλίαν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πρῶτα-πρῶτα τὸ ζήτημα τῆς Σημαίας. Πὺς ἐπολιτεύθη ὁ τότε αἰσιόδοξος Βενιζέλος σὺν ζήτημα τοῦτο πὺ ἦλθε ὡς ἀναποδογυρισμὸς τῆς Κρητικῆς ὑποθέσεως, ἀπὸ τὴν θέση στήν ἐποῖαν τὸ εἶχε τοποθετημένον ἢ αἰσιοδοξία τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς; Ἐπάλαυψε ναι ἢ ἔχει ἀνάμεσα σὺν ἀλαφιασμένῳ πληθος γιὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἀνακατοχὴν γιὰ τὴν ἐποῖαν τόσο συστηματικᾶ εἰργάσθη ἢ δημοκοπία γύρω ἀπὸ

τὸ Φρούριο τοῦ Φιρκά; Ἐγίνεν ἔπειτα ἐδῶ ἡ Ἐπανάστασις καὶ ὁ Βενιζέλος ἐκλήθη νὰ τὴν καθοδηγήσῃ. Συνεβούλευσε τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν, ἡ Βουλὴ τὴν ἐδέχθη καὶ ὁ Βενιζέλος ἐτοιμάζετο νὰ καταβῇ πάλι στὴν Κρήτη :

— Καὶ ἂν θελήσουν νὰ στείλουν οἱ Κρήτες βουλευταὶ; τὸν ἠρώτησεν ὁ κ. Ράλλης.

— Θὰ προσπαθήσετε κ' ἐσεῖς κ' ἡμεῖς νὰ τοὺς πείσουμε νὰ μὴν ἔλθουν. Μὰ ἂν ἐπιμένουν τότε νὰ τοὺς μεταχειρισθῆτε ὡς στασιαστὰς καὶ νὰ τοὺς στείλετε δεμένους κάτω.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔλεγε αὐτὰ καὶ ἐπέτρεψε νὰ γραφοῦν οἱ ἐφημερίδες ἐπήγαινε κάτω νὰ κάμῃ ἐκλογικὴ περιοδεία γιὰ τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ποὺ ἐτοιμάζαν κ' ἐκεῖ. Μετ' ὀλίγον ἡ Κρητικὴ Ἐθνοσυνέλευσις ἤνοιξεν, καὶ ἡ πατριωτικὴ δημοκρατία ἐκίνησε τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου τῶν Μουσουλμάνων βουλευτῶν. Ὁ κ. Χρηστουλάκης ἦτο στὰ Χανιά καὶ ἂν θυμάται θὰ ὁμολογήσῃ βέβαια πὼς σπάνια εἶδεν ἡ Κρήτη παρόμοια ὄρα ἀλλοφροσύνης. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐσχημάτισε Κυβέρνησιν, ποὺ μὲν ἔστρεψε στὰ πόδια τῆς, ἔχει μόνον γιὰ τὴν πλειοψηφίαν τῆς ἦταν κομμικὴ — δύο ἢ τρεῖς βουλευτὰς εἶχε περισσότερους ἀπὸ τὴν ἐνωμένην Ἀντιπολίτευσιν — ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐμὴν Κρητικὴν λαὸς εἶχε παλαβώσει ὑπὲρ τοῦ ὄρκου, οἱ δὲ πρόξενοι ἐδήλωσαν κατηγορηματικὰ στὴν προηγουμένη Κυβέρνησιν καὶ στοὺς ἀρχηγοὺς τῶν κομμάτων ὅτι ἂν ἡ Βουλὴ ἐπιμένει «θέλει δημιουργήσει κατάστασιν συνεπαγομένην τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τῶν Δυνάμεων κλπ.». Ὁ κ. Χρηστουλάκης μένει στὰ Χανιά καὶ δὲν θὰ κάμῃ πολὺν κόπο νὰ ἔχη τὰ πρακτικὰ τῆς Ἱστορικῆς ἐκείνης Συνεδριάσεως. Θυμῶμαι μόνον ἀπὸ τὸν θαυμαστικὸν λόγον τοῦ Βενιζέλου αὐτὰ περίπου :

— Κανεὶς δὲν ἀρνείται ὅτι τὸ Κρητικὸν καθεστῶς ἐφθάρη καὶ ὅτι ἡ μόνη λύσις πλέον εἶναι ἡ Ἐνωσις. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, σκεφθῆτε ὅτι ἄλλα τμήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εὐρισκόμενα εἰς ἀσυγκρίτως χειροτέρας συνθήκας τῆς Κρήτης ἔχουν μολαταῦτα ὑπομονὴν τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν μεγαλειότεραν καὶ νὰ μὴ σίρωμεν οὔτε ἐκεῖνα πρὸς τὴν καταστροφὴν (εἶχε κηρυχθῆ τὸ μπουκοῦτάς), οὔτε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ μαλλιά πρὸς πόλεμον. Δὲν ἔχομεν κανένα δικαίωμα ν' ἀπεδοῦμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν παρουσιαζόμενοι ὡς ἀνυπέμονοι καὶ αὐτοσυκοφαντούμενοι; διότι συκοφαντία εἶναι νὰ λέγωμεν ὅτι ἡμεῖς οἱ ὅποιοι δὲν ἐκουράσθημεν 250 ἔτη μαχόμενοι ὑπὸ τὸν τύραννον ἐξηγνηθῆμεν τώρα καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐγκαρτερήσωμεν πλέον, ἐνῷ εὐρισκόμεθα ὑπὸ ἐντελῶς ἐξαιρετικὰς πολιτικὰς συνθήκας.

Ὅλον αὐτὸν τὸν ἀγῶνα τοῦ κ. Βενιζέλου παρόμοιον τοῦ ὁποίου δὲν ἔχει ἡ πολιτικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ὁ κ. Χρηστουλάκης τὸν σβύνει ἀνάγκοστα, ἃς μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ τοῦ εἰποῦμεν, διότι ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ «Κήρυκος» πηδᾷ ἀμέσως εἰς αὐτὴν τὴν Πυλογεωργικῆς εἰλικρινείας σημείωσιν: «Γ' τὸν ἐννοιαζαν ὅμως; Σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ τοῦ ἔγραφαν καὶ τοῦ ξαναγράφαν ἀπ' τὴν Ἀθήναν καὶ προετοίμαζε τὴν μετὰθεσὴν του».

Ἐχω χρέος νὰ πληροφορηθῶ τὸν κ. Χρηστουλάκη καὶ μᾶζι μ' αὐτὸν ἕλους ὅσοι νομίζουσιν πὼς ὁ κ. Βενιζέλος ἀπὸ τὴν Κρήτη παρεμόνευε τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν πὼς ὄχι μόνον τοῦτο δὲν συνέβαινε, ἀλλὰ εἰς τὰ «ἀναμεταξὺ» τοῦ κ. Χρηστουλάκη ὁ σημερινὸς Πρωθυπουργὸς μᾶς τὸ ἐξέκοψε πὼς δὲν ἐρχεται καὶ διέλυσε μάλιστα μὲ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ αὐτῆ τὴν πρώτην δμάδα, ποὺ εἶχε σχηματισθῆ ἀπὸ σημερινὰ πρόσωπα τοῦ τότε πολιτικοῦ κόσμου. Μολαταῦτα μερικοὶ δὲν ἀπηλείσθησαν καὶ μοῦ ἐπέμειναν τότε νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ στὴν Κρήτη. Μαλονότι ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν ἑβδομάδα εἶχα δεῦτερον γράμμα τοῦ ποῦ μοῦ ἔγραφε πὼς «τὸ Κρητικὸ ζήτημα δὲν τοῦ ἐπέτρεπε οὔτε νὰ σκέπτεται νὰ κάμῃ βῆμα ἀπὸ τὴν Κρήτη» ἐδέχθηκα μολαταῦτα νὰ κατεβῶ στὰ Χανιά καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ τὸν πείσω. Τὸ βράδυ ἐπήγαμε στὶς Μουριές, ὅπου ἡ κουδέντα ἐγίνεν ὡς ἑξῆς :

— Ξέρω γιὰ τὴν ἡλθεσ... Ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἑμῶς συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς (ἦτο τὸ ζήτημα τοῦ ὄρκου) θὰ ἐπεισθῆς βέβαια πόσο χρειάζομαι ἐδῶ... θὰ μεταιοπονήσῃς ἂν μοῦ ἐπαναλάβῃς τὰ ἴδια...

— Μὰ, κύριε Πρόεδρε... φαντάζεσθε ὅτι τὸ Κρητικὸ ζήτημα τὸ ὑπηρετεῖτε καλλίτερα ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν Ἀθήναν; Εἶπατε πρὸ ὀλίγου στὴ Βουλὴ ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀνετόλημ ἡ κίνησις Κρητικὴ εἶναι ἐγκλημα... Ἀλλὰ βλέπετε ὅτι ἡμεῖς δὲν ἐτοιμαζόμεθα; βλέπετε ὅτι ἐσταθῆκαμε πάλι... Γιὰ τὸν δὲν θέλετε νὰ πάρετε σεις τὰ χεῖρα σας τὸν ἕλον ἀγῶνα τῆς Φυλῆς, ἕνα μέρος τοῦ ὁποίου εἶναι τὸ Κρητικὸ ζήτημα;...

Ἐμείναμε ἕως τὰ μεσάνυχτα μ' αὐτὴ τὴν κουδέντα. Καὶ τὴν ἐπομένην πάλι καὶ τὴν μεθεπομένην ὡσαύτως καὶ μετὰ δύο μῆνας ἐδῶ παρομοίως μὲ τὸν κ. Πῶπ πηγαίνοντες πρὸς τὴν Κηφισοῦσαν τὸ βράδυ ποὺ ἦλθεν ἐδῶ γιὰ νὰ φύγῃ στὴν Εὐρώπην :

— Μὴν ἐπιμένετε. Τὸ Κρητικὸ ζήτημα δὲν μοῦ ἐπιτρέπει.

— Ἡμεῖς θὰ σοῦ βάλουμε κάλπην καὶ δ,τι θέλεις κάμε, τοῦ λέγει ὁ κ. Πῶπ.

— Θὰ δηλώσω ὅτι δὲν δέχομαι...

Ὁ κ. Πῶπ μοῦ λέγει ἰδιαιτέρως νὰ γράψω τὸ πρῶτ' στὸν «Χρόνον» ὅτι θὰ δεχθῆ. Ἠθέλησα νὰ τὸν ἀκούσω καὶ τὸ πρῶτ' μὲ ἐδέχθη εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον ὁ «Ἐρμῆς» ἔξω φρενῶν γιὰ τὸ δημοσιογραφικὸν ἐκεῖνο κόλπο.

Ἦστερ' ἀπὸ λίγες μέρες ἔφυγε γιὰ τὴν Εὐρώπην ὅπου ὡς νὰ μὴν ἐφθανε ὅσα εἶπεν ἐδῶ ἐδήλωσε δὲν ἐνθυμῶμαι εἰς ποίαν ἐφημερίδα — θαρρῶ στὸ Γαλλικὸν «Χρόνον» — ὅτι δὲν δέχεται τὴν ὑποψηφιότητα καὶ ὅτι θὰ μείνῃ πολιτευόμενος στὴν Κρήτη.

Ἡ τρικυμία ὅμως τῆς 8ης Αὐγούστου καὶ πρὸ παθῆτος ἡ φωτιὰ ποὺ ἐπήγαινε ν' ἀνάψῃ στὸν τόπον ἡ δημοκρατία τῶν Συντακτικῶν τοῦ ἐπέβαλε νὰ ἔλθῃ ἐδῶ καὶ νὰ ρυθμίσῃ μίαν κατάστασιν, ποὺ ἦτον ἀποκλειστικὸν δημοῦργημα τοῦ.

Ἄμα ὁ κ. Βενιζέλος ἦλθεν ἐδῶ δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς, λέγει ὁ κ. Χρηστουλάκης καὶ ἤρχισε νὰ βεβαιώσῃ τοὺς Κρητικοὺς πὼς «θὰ πολεμήσῃ μὲ τὴν Τουρκίαν καὶ γλήγορα μάλιστα» τὴν βεβαίωσιν

αὐτὴν τὴν ἔκαμε εἰς τὸν ἴδιον τὸν κ. Χρηστουλάκη στὸ Τουρίγο ἀνήμερα τ' Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ πρῶτιστα ἐδῶ σὲ κάποιον ἄλλο Κρητικὸ, τὸν κ. Χαριτάκη. Ἀποκαλύπτω εἰς τὸν κ. Χρηστουλάκη, ὅτι τὴν ἴδια βεβαίωση τὴν ἔδωσε στοὺς Κρητικούς ὅταν ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ θαρρῶ πῶς στὴν ἰδιαίτη-
 ρην ἐκείνη κουδέντα τοῦ Κήπου τῶν Χανιῶν ἦταν οἱ κ. κ. Κακούρης, Καλογεργῆς, Μπιδάκης καὶ ἄλλοι καπεταναῖοι τῆς Κρήτης. Πῶς λοιπὸν, ἐρωτᾷ ὁ κ. Χρηστουλάκης, δὲν ἐπιτίθεται τώρα τῆς Τουρκίας; Δὲν εἶπεν ὅτι τὴν ἐρχόμενην ἀνοιξὴ ἦτοι μετὰ ἓνα χρόνον θὰ εἰμεθα σὲ θέσῃ γιὰ ἀμυντικὸν πόλεμον, ὑπὸ τὸν ὄρον βέβαια νὰ ἔχη ἡ Τουρκία περισπασμούς; Νὰ λοιπὸν ὁ χρόνος πέρασε, νὰ ἡ Τουρκία μὲ τὸν περισπασμὸ τῆς φασαρίας τῆς Τριπολιτίδος καὶ ἡ Ἑλλάς «τρέμοντας τὸν πόλεμον βάζει ὅλα τὰ δυνατὰ καὶ νὰ μὴν κάνει τὴν παραμικρὴν πρόκληση ἐξ αἰτίας τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος». Ὁ κ. Χρηστουλάκης δηλώνει βέβαια εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ κ. Βενιζέλος τότε ἐθεωροῦσε τὸ ζήτημα καθαρῶς Ἑλληνοτουρκικόν. Ἀλλὰ γιατί τάχα δὲν ἐρωτᾷ ἀνὸς Ἰταλοτουρκικὸς πόλεμος τὸ βοηθεῖ ἢ τὸ ἐναντίον τὸ βλέπτει ἐκτοπίσας πλέον αὐτὸ ἀπὸ τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν περιοχὴν του, πρᾶγμα ποῦ δὲν ἐστάθη δύσκολον οὔτε γιὰ τὴν μανταλιτὴ τῶν ρητόρων τοῦ Συντριβανιοῦ;

Καὶ γιὰ νὰ μὴν καθυστερήσῃ σὲ τίποτε ἀπέναντί τους ὁ κ. Χρηστουλάκης προκαλεῖ τὸν κ. Βενιζέλο νὰ τοῦ εἴπῃ: Πῶς θὰ λυθῇ ἐπὶ τέλους τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης; Θὰ κάνῃ συμμαχίας ὅπως ἔλεγεν ἄλλοτε; Ποῦ εἶναι τες λοιπὸν; Μήπως μπαίνει τίποτε στὴ μέση καὶ μᾶς τὰ χαλᾷ; Κι' αὐτὸ ὑπελπιεῖ νὰ μᾶς τὸ πῇ ἂν εἶναι. Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ξέρουμε ποῦ βαδίζουμε καὶ νὰ μὴν περιπαίξῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Ἐνας πόλεμος γίνεται, βαστᾷ ἓνα σχεδὸν ἀλάκαιρον χρόνον καὶ τὸ Κράτος μένει μουδιασμένον καὶ ἀποσολωμένον. Καμμιά ἐντονη διπλωματικὴ ἐνέργεια οὔτε στὴ Βαλκανικὴ οὔτε στὴν Εὐρώπῃ. Ἐπειτα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κρητικὴν πολιτικὴν ποιά θὰ εἶναι ἡ γενικώτερη πολιτικὴ τοῦ Κράτους;

Ὁ κ. Χρηστουλάκης λοιπὸν ἔχει ἀξίωση ἀπὸ τὸν κ. Βενιζέλο νὰ γράφῃ συχνὰ στὰ Χανιά ποιὰ συμμαχία ἐκλείσει, νὰ τοὺς κλείνῃ καὶ τὸ μάτι πότε — πότε ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν τὸν ἀφίνει, νὰ τοὺς στρώνῃ διὰ τῆς «Ἐσπερινῆς» καὶ τῶν «Καιρῶν» καὶ ὄλων τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων τὸ ἐξωτερικὸν πρόγραμμα καὶ γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὸ Κράτος «μουδιασμένον καὶ ἀποσολωμένον» νὰ εἶνῃ κάθε πρωτὸ καὶ μιὰ συνέντευξις περὶ τοῦ τί καὶ πῶς ἐνήργησε χθὲς σὲ κάθε ζήτημα καὶ πῶς τὸ κρίνουν οἱ διπλωμάται καὶ οἱ ρήτορες τῶν Χανιῶν.

«Μὰ τὸ σπουδαιότερον γιὰ τὸν κ. Χρηστουλάκη εἶναι νὰ δείξῃ ἐσωτερικὸν πρόγραμμα». Καὶ τοῦτο φαίνεται πῶς δὲν τὸ κάνει ὁ κ. Βενιζέλος. Ἄν τὸν ἐξετάσουμε καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα ἀπαντῶντες ὄχι μόνον τὸν κ. Χρηστουλάκη ἀλλὰ καὶ σὲ πολλοὺς Νεοέλληνας. Εἶναι καιρὸς ἐπὶ τέλους νὰ στρωθῇ κάπως ὡμὰ ὁ λογαριασμὸς μιᾶς διαείας, λογαριασμὸς προσώπων καὶ πραγμάτων.

(Στάλλο φύλλον τελειώνει)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

Ο "ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΧΤΗΣ,"

(Κριτικὴ καὶ Ψυχολογικὴ ἀνάλυσις)

Ὅταν ἓνα πρᾶγμα γίνεται τῆς μόδας, ὅταν πιάνει μιὰ μανία τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ κρατηθεῖς καὶ νὰ μὴν πάρεις τὸν κατήφορον, θέλει δύναμη. Ἰστέον ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν ἔλοι οἱ Ῥωμοὶ κατέδρασαν νὰ βάλουν ἀλλοτρίαν, καὶ ὅταν ἔγινε ἡ «ἐκκαθάρισις» στὸ πανεπιστήμιον, καθέννας ποῦ ἔτυχε νὰ πάρει δίπλωμα στὴ ζωὴν του, βγήκε ὑποψήφιος καθηγητῆς. Νὰ γράφεις γιὰ τὸ θέατρο εἶναι σήμερον τῆς μόδας.

Ὁ «Ἀρχισυντάχτης» εἶναι τὸ καινούριον θεατρικὸν ἔργον τοῦ κ. Α. Ταγκόπουλου. Ἐχει πράξας τρεῖς, καὶ παρουσιάζεται ὡς σάτιρα.

Ἡ ἠθικὴ ἀναμόρφωσις τῆς κοινωνίας εἶναι ὁ κρυφὸς καιρὸς τοῦ συγγραφέα. Ὅπως ὁ Διογένης τὸν παλιὸν καιρὸν, καὶ ὁ κ. Ταγκόπουλος γυρίζει μὲ φανάρι ἀναμένο καὶ ζητεῖ «χαρακτήρες». Οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι σὲ τοῦτο χαρακτηριστικῆς. Μέσο γιὰ τὸ κοινωνικὸν τοῦ κήρυγμα εἶναι ἀκόμα καὶ οἱ σανίδες τῆς Σκηνης. Τὰ πρῶτα δράματα τοῦ κ. Ταγκόπουλου εἶταν ὁ θεατρικὸς ἀντίπαλος τῶν ἀρθρῶν τοῦ «Νουμά». Τὰ ἄρθρα τοῦ «Νουμά» εἶναι, νὰ ποῦμε, δραματικοὶ μονόλογοι — τὰ δράματα ἄρθρα πολύλογα, δηλ. μὲ πρόσωπα περισσότερα. Ὅπως ὁ Γκαίτες γιόμιζε τὰ ἔργα του μὲ τὴν ζωὴν του, καὶ ὁ κ. Ταγκόπουλος πλέκει τὰ δικά του μὲ σκηνῆς καὶ ἱστορίας ποῦ εἶδε στὴ ζωὴν του. Αὐτὸ τὸ ἔχει ὁ ἴδιος ἀνεβάσει καὶ σὲ θεωρίαν αἰσθητικὴν μέσα σὲ προλόγους δραματικῶν του ἔργων — καὶ τὸνομάζει **ρεαλισμὸν**. Ἡ «Ὀξώπορτα» εἶναι ἡ αὐστηρότερη ἐφαρμογὴ τῆς αἰσθητικῆς αὐτῆς θεωρίας. Ἐνα κομμάτι ζωῆς, βγαλμένο ἀπὸ τὸ φυσικὸν τοῦ κάδρου, ἔπου συγκινεῖ μὲ τὸ δικὸν του τρόπο, καὶ στριμωγμένον στὶς τέσσαρις σανίδες τῆς σκηνῆς. Αὐτὸς δὲν εἶναι βέβαια ὁ νατουραλισμὸς, ποῦ βρῖσκει ἡ Κριτικὴ στὰ ληθινὰ καλλιτεχνήματα τῆς νατουραλιστικῆς Σχολῆς. Ὁ περίφημος ὀρισμὸς — Τέχνη εἶναι ἡ Φύσις ὅπως φαίνεται μέσα ἀπὸ μιὰ ἰδιοσυγκρασίαν, πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ σωστά. Ἡ ἰδιοσυγκρασία ποῦ ἀναφέρεται ἐδῶ, τὸ ὑποθέτομε πάντοτε πῶς δὲν εἶναι γενικὰ κάθε ἰδιοσυγκρασία εἶναι ἡ καλλιτεχνικὴ ἰδιοσυγκρασία. Κ' ἐκεῖνο ποῦ ἔχει σημασίαν στὴν ὀρισμὸν εἶναι ἡ ἰδιοσυγκρασία πρὸς πολὺ παρὰ τὴν Φύσιν. Γι' αὐτὸ, ὅπως τὸ παρατήρησαν τόσες φορές, μιὰ δραματικὴ ἱστορία — ἔργον Τέχνης, εἶναι ἄλλο πρᾶγμα, καὶ ἄλλο ἡ ἐξιστόρησις ποῦ διαβάζουμε στὴν φημερίδα ἐνὸς δράματος ποῦ ἔγινε στὴ ζωὴν.

‘Ο «'Αρχισυντάχτης» είναι πλούσιος από **ρεαλισμό** — όπως είδαμε να παίρνει το ρεαλισμό ο συγγραφέας. ‘Η διαφορά από την «'Οξώπορτα» είναι ότι σ’ αυτή βλέπουμε μιά ιστορία τραγική, ενώ από το γραφείο του «'Αρχισυντάχτη» οι σκηνές που περνούν είναι όλες εδθιμες και ιλαρές. Γι’ αυτό ίσως κι ένδμασε το έργο του έ συγγραφέας σάτιρα. Μά να έννοούμαστε. Είναι σάτιρα και σάτιρα. ‘Ο συγγραφέας άνεβάζει στη σκηνή πρόσωπα γνωστά της ‘Αθηναϊκής κοινωνίας, και θέλει να κάνει τον κόσμο να γελάσει για λογαριασμό τους. Γιατί διαλέγει αυτά, κι όχι άλλα; Δέν υπάρχει βάθος κανένα. Μπορεί να τὰ πήρε έτσι στην τύχη, μπορεί με μερικά απ’ αυτά να χει προσωπικά, να το΄χονε καθήσει στο στομάχι, και θέλει τώρα να τὰ εκδικηθεί και να ξεθυμάνει. ‘Η σάτιρά του είναι καθαυτό κουρκουσουριά. Τι είναι ή κουρκουσουριά; Ξέρουμε, έσύ κ’ έγώ, έναν τρίτο. ‘Έρχεσαι και μου λές πώς αυτός μίλησε έτσι, είναι τέτοιος, περπατάει έτσι, έκανε αυτό κ’ εκείνο — για να εύχαριστηθείς να τον κακολογείς και να τον κοροϊδεύεις. Αύτη είναι ή κουρκουσουριά, της ζωής να πούμε. Προϋποθέτει ένα πράμα: ότι ξέρεις το πρόσωπο. ‘Αν αυτά τὰ ίδια τὰ κούσει κ’ ένας άλλος μαζί με σένα, που δέν ξέρει ποιά είναι το τρίτο πρόσωπο, μένει αδιάφορος ή κίελας βαριέται. Κουρκουσουριά είναι ή σάτιρα του «'Αρχισυντάχτη» για κείνους που ξέρουν τὰ πρόσωπα. Για τους άλλους τὰ πρόσωπα είναι δραματικά αδιάφορα. Καταλαβαίνουμε μόνο πώς έ συγγραφέας έχει πρόσωπα γνωστά που κοροϊδεύει, με τὰ φροσίματά τους ή με περιστατικά της ζωής τους. Για να είναι το έργο σάτιρα, του λείπει που δέν πιάνει το σύνολο του προσώπου, που δέν έχει βάθος, που δέ φαίνεται το ήθικό ένδιαφέρο στο συγγραφέα, που ξεσηκώνει το γελοίο σε πράματα έπουσιώδη, δίχως αξία, που δέ μάς νοιάζει επί τέλους γι’ αυτά. Μά και κουρκουσουριά **σκηνηική** δέν είναι, γιατί δέν έφτιασε ο συγγραφέας πρόσωπα δραματικά ζωντανά, ώστε ο θεατής που τὰ πρωτογνωρίζει στη σκηνή, δίχως την προϋπόθεση ότι του είναι κι από τη ζωή γνώριμα, να μπορεί να ένδιαφερθεί γι’ αυτά. Το ένδιαφέρο στον άνθρωπο το δίνει ζωντανός πάντοτε άνθρωπος — όχι μαριονέτες. ‘Η ποιητική δημιουργία ανθρώπων ζωντανών, αυτό είναι ή Τέχνη.

‘Ας πάρουμε δυο σκηνές από το έργο. Στη β’ πράξη είμαστε σ’ ένα σαλόνι. Δυο κυρίες και τρεις κύριοι παίρνουνε τσάι. ‘Αριστερά ένα πιάνο, κι άπάνω σ’ ένα τραπεζάκι της κόχης, άκκουμπισμένη

στον τοίχο μιá άκουαρέλλα. ‘Ανοίγει ή πόρτα και μπαίνουνε δυο νέοι — άντρας κ’ ή γυναίκα του. ‘Ο Μπεμπέκος κ’ ή Μπεμπέκα. Χαιρετούνε, κάθονται, τους δίνουν τσάι. ‘Η Μπεμπέκα άρχίζει με γελοίο τρόπο κ’ έπαινει τον άντρα της. ‘Ο Μπεμπέκος μετριοφρονεί, κι έλο άπαντά: Μά Μπεμπέκα... Οι άλλοι χαμογελούν. ‘Η Μπεμπέκα παρατηρεί την άκουαρέλλα. Σηκώνεται, πηγαίνει κοντά, την παίρνει στα χέρια της, τη θαμάζει, κάνει πώς ξέρει από ζωγραφική, φωνάζει και τον άντρα της, που θαμάζει τώρα κι αυτός την εικόνα, και βρίσκουν πώς είναι του **Λεονκαβάλλο**. Οι άλλοι γελούν. ‘Η κυρία του σπιτιού φανερώνει πώς την άκουαρέλλα την έχει κάνει ή ίδια. Οι άλλοι γελούν. ‘Επειτα ή Μπεμπέκα τρέχει στο πιάνο και παίζει τὰ δάχτυλά της άπάνω στα κόκκαλά του πιάνου. Τη ρωτά κάποιος έιρωνικά, αν ξέρει να παίζει. ‘Η Μπεμπέκα άπαντά: κατά την περίσταση. ‘Ο ίδιος κύριος τη ρωτά, αν της άρέσουν ως μουσικοί, ο Μιχαήλ ‘Αγγελος και ο ‘Εδισον. ‘Η Μπεμπέκα λέει άνοποφίαστα πώς της άρέσουν — και οι άλλοι γελούν. ‘Ο Μπεμπέκος έξηγητό «κατά την περίσταση» της γυναίκός του — και οι άλλοι γελούν. ‘Επί τέλους σηκώνονται να φύγουν, και ή Μπεμπέκα πετάει μιá φράση με σύνταξη ιδιωματική «φαίνεται μου» και οι άλλοι γελούν. ‘Ο Μπεμπέκος κ’ ή Μπεμπέκα φεύγουν και δέν ξαναφαίνονται, ούτε γίνεται πιá λόγος γι’ αυτούς.

Αυτά είναι, με υπερβολές δίχως άλλο, γεγονότα από την πραγματική ζωή. ‘Η «ρεαλιστική κουρκουσουριά» του συγγραφέα τὰ βγάζει στα φάρα, δηλ. στη σκηνή. Βάζει τους ήθοποιούς να μιμηθούνε τὰ φροσίματα των προσώπων. Είναι αυτό πιό άποτελεσματικό. ‘Ο θεατής που ξέρει τὰ πρόσωπα, μπορεί να γελάσει. ‘Ο θεατής που δέν τὰ ξέρει, μπορεί να γελάσει κι αυτός, έπειδή βλέπει τον ένήμερο θεατή να γελά. ‘Αν και δέν ξέρει, καταλαβαίνει ώστόσο ότι πρόκειται για ιστορία που έγινε πραγματικά.

‘Η άλλη σκηνή είναι από την πρώτη πράξη. Ξαναγίνεται και στην τρίτη. ‘Ενα πρόσωπο που έλο βιάζεται, οι στιγμές του είναι μετρημένες, έχει πάντα δουλειές βιαστικές και τρέχει, και δέ φέρνει σε άκρη καμιά του δουλειά. Μπαίνει στη σκηνή βιαστικός, με το ρολόι στο χέρι, μετράει τὰ λεπτά, κουνιέται και χερονομεί χαρακτηριστικά. ‘Η σκηνή αυτή ακόμα πιό χαμηλή από την άλλη. ‘Ολη ή έντύπωση είναι στη μίμηση του ήθοποιού. Πρέπει να κάνει άπάνω στη σκηνή, όπως κάνει το πρόσωπο στη ζωή. ‘Ο κόσμος γελά από τη στιγμή που μπαίνει ο ήθοποιός στη σκηνή. ‘Ο κόσμος χεροκροτεί

τὸν ἠθοποιό. Γελά ὁ κόσμος καὶ χεροκροτεῖ τὴν πετυχημένη τὴ μίμησιν. Γελά πού βλέπει ἕναν ἄνθρωπο νὰ χερονομεῖ σπασμωδικά, νὰ τρέχει ἀπάνω κάτω μὲ τὸ ρολδί στὸ χέρι, νὰ φεύγει βιαστικῶς δίχως νὰ κάνει τίποτε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ προσπαθοῦν νὰ τὸν κρατήσουν. Ἡ ἴδια σκηνὴ κλείνει τὴν γ'. πράξιν καὶ τὸ ἔργο.

Ὅπως οἱ δύο σκηνὲς πού ἐξετάσαμε, καὶ οἱ ἄλλες ὅλες φαίνεται πὼς εἶναι **ρεαλιστικῆς**, δηλ. περιμένει ἀπὸ τὴ ζωὴ. Εἶναι πράγματα πού ἐγίναν, καὶ πού ὁ συγγραφέας τὰ εἶδε μὲ τὰ μάτια του, ἢ τᾶκουσε, στὸ δημοσιογραφικὸ του στάδιο. Ἐσωτερικὴ συνάφεια ἢ μιὰ σκηνὴ δὲν ἔχει μὲ τὴν ἄλλη. Εἶναι ὅλες ξεκάρφωτες, καὶ ἢ κάθε μιὰ τὸν θεῖκον «αὐτάρκτης». Γιὰ ἐνότητά οὔτε λόγος. Ὁ συγγραφέας δὲ φαίνεται νὰ ὑποψιάζεται κἂν πὼς ὑπάρχει στὸν κόσμο τέτοιο πράγμα. Οἱ σκηνὲς μπορούσαν νὰ εἴτανε περισσότερες, μπορούσαν καὶ λιγώτερες. Καὶ τώρα, μπορούν νὰ μποῦνε καὶ ἄλλες, ὅσοις ἢ ἤθελε κανεῖς, μπορούν καὶ νὰ βγοῦνε μερικῶς χωρὶς νὰ πάθει τίποτα τὸ ἔργο καὶ ὅλες ἀκόμα νὰ βγοῦνε, τὸ ἔργο πάλι δὲν παθαίνει τίποτα. Εἶναι ἀπὸ ἐποψὴ θεατρικῆ, τὸ πῶς ἀνόητο ἔργο, πού μπορεί νὰ φανταστῆ κανεῖς. Τὸ μόνο πού κρατεῖ καὶ κάνει ἕνα τὸ ἔργο, εἶναι ὅτι ὅλες οἱ σκηνὲς γίνονται στὸ ἴδιο μέρος. Ποῖ εἶναι τὸ μέρος αὐτό; Εἶναι τὸ γραφεῖο τοῦ ἀρχισυντάκτη τῆς φημερίδας τὸ «Λάβαρο». Ὁ ἀρχισυντάκτης εἶναι ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ ἔργου. Ἐκφράζει, δὲν εἶπαμε συμβολίζει, τὰ ἠθικὰ ἰδανικὰ τοῦ συγγραφέα. Ὁ διευθυντὴς τῆς φημερίδας εἶναι ὁ «πραγματικὸς λόγος». Ξέρει μὲ τί μέσα θὰ πάει μπροστὰ ἢ φημερίδα. Ὁ ἀρχισυντάκτης, θέλει καὶ αὐτὸς νὰ προκόψει τὸ φύλλον, μὴ θαρρεῖ πὼς ὁ ἴσως δρόμος εἶναι ὁ καλύτερος. Ὁ πρῶτος δείχνει μεγαλύτερη πείρα τῆς ζωῆς. Μὰ ὁ ἀρχισυντάκτης εἶναι καὶ νέος. Φαίνεται πὼς βρῖσκεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ἀνῆθικο κόσμο πού τὸν περικυκλώνει. Ἡ ἀλήθεια ἕμως εἶναι, πὼς ἡ **φαινομενικὴ ἀντίθεση εἶναι ἀκριβῶς ὁ δρόμος τῆς προσαρμογῆς του μὲ τὸν τρίγωνο του κόσμου**. Ὁ καθέννας ἔχει στὸν κόσμον αὐτὸν ἕνα modus vivendi. Ἡ ἠθικὴ πού κοπανᾷ κάθε τόσο, εἶναι μόνο στὰ χεῖλη του. Κάνει ὅ,τι τοῦ ἐπιβάλλει ὁ διευθυντὴς του, καὶ βρῖσκει ἀρκετὸ νὰ διαμαρτύρηται ἐν ὀνόματι τῆς ἠθικῆς. Ἐκεῖνο πού τοῦ λείπει, εἶναι ἡ **πρωτοβουλία γιὰ πράξιν ἀνῆθικη**. Ἰσως ἐπειδὴ εἶναι νέος μὲ τὸν καιρὸ ἐλπίζει ὁ δεξιόθωρος διευθυντὴς του νὰ τὴν ἀποκτήσει. Ἡ ἠθικὴ σ' αὐτὸν δὲν εἶναι δύναμις εἶναι ἡ ἀδυναμία

του. Ἀὐτὸν ἔχει δυνατό αἴσθημα μέσα του ἀγαπᾷ τὴν κόρη τοῦ διευθυντῆ του, καὶ φαίνεται πὼς στὴν ἀγάπην του θυσιάζει τις ἀρχές του. Ὅταν ὁ διευθυντὴς του τὸν διώχνει, κοιμᾶται καὶ ἢ ἀγάπην μέσα του. Ὅταν τὸν ξαναπαίρνει, νὰ, καὶ ἢ ἀγάπην ξύπνησε πάλι. Αἰσθῶς αἴσθημα δυνατό, πὼς θάρθει σὲ σύγκρουση μὲ τὸν τρίγωνο του κόσμου. Οἱ λέξεις μόνες δὲν κάνουν τίποτα. Οἱ λέξεις εἶναι γιὰ νὰ μὴν κάθονται βουδοὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τῆς νὰ βρεθοῦνε μαζί. Οἱ λέξεις ἐνώνουν ἔτσι, δὲ χωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, πού εἶναι καὶ νέος, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει μέσα του αἴσθημα, πού εἶναι ταρτοῦφος sui generis, καὶ λέει λόγια μόνο, κατὰ βάθος εἶναι πρόστυχος καὶ σιχαμένος. Εἶναι, ὅπως ὁ πῆθος τοῦ ἀνθρώπου, ἢ παρωδία καὶ αὐτὸς τῆς ἠθικῆς. Σὲ μιὰ χαρακτηριστικὴ κουδέντα μὲ τὸν διευθυντῆ του, ἂν πρέπει νὰ ὑποστηρίξει ἢ φημερίδα τοῦ ἀπεργού, ἢ τὴν ἔταιρεία, ἔπειθ' ἀρχισυντάκτης παίρνει τὸ μέρος τῶν ἀπεργῶν, ἐπειδὴ ἔχουνε δίκιο, καὶ ὁ διευθυντὴς τὸ μέρος τῆς ἔταιρείας, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον τῆς φημερίδας, ἔπειθ' ἀρχισυντάκτης ψελλίζει τὴ συνηθισμένη του λέξη ἠθικὴ καὶ σκίθει σ' ὅ,τι τοῦ ἐρίζει ὁ διευθυντὴς του, πού τοῦ ἀντιτάσσει στὴν ἠθικὴ τὴν ἀνάγκη — ὁ διευθυντὴς εἶναι στὴ σκηνὴ αὐτὴ ὁ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς δύο. Ὁ ἀρχισυντάκτης παρηγοριέται πὼς εἶναι τὸ χέρι. Ὁ ἀρχισυντάκτης ἔχει ὅλα τὰ προσόντα νὰ πάρει τὴν πρώτη θέσιν στὴ σειρά τῶν «μεγάλων ἀνδρῶν» πού ἀνακήρυξε ὁ ἀντάξιος διάδοχός του Βούτας. Καὶ ὅταν ὁ Βούτας πάυεται ἀπὸ τὴ φημερίδα, καὶ ὁ διευθυντὴς φωνάζει πάλι στὴ θέσιν του τὸ διωγμένο ἀρχισυντάκτη, δὲν εἶναι γιὰ τὸ λόγο πού ὁ Βούτας φανερώναται ἀνῆθικος, δὲν εἶναι πού νοσταλγεῖ ὁ διευθυντὴς τὸν ἠθικὸ χαρακτήρα τοῦ Κλεάρχου. Ἀπλοῦστατα, ὁ Βούτας εἰδοποίησε πὼς πῆγε νὰ μείνει τρεῖς μέρες στὸ Λουτράκι καὶ ἀφησε στὴ μέση τὴ φημερίδα. Τὸ φύλλον χρειάζεσταν ἀρχισυντάκτη. Ὁ Κλεάρχος ἂς κόβεται γιὰ τὴν ἠθικὴ εἶναι δικό μας παιδί. Ἔχει καὶ ἰκανότητα. Θὰ στρώσει εἶναι νέος ἀκόμα. Ἐπειτα στὸ διάστημα αὐτὸ πού εἴτανε διωγμένος ἔμαθε τὸν κόσμο. Δὲ θὰ μιλά πιά τόσο συχνὰ γιὰ τὴν ἠθικὴ — καὶ θὰ κάνει ὅ,τι ἔκανε καὶ πρὶν. Καὶ ὁ Κλεάρχος ἔρχεται. Ἐρχεται καλεσμένος ἀπὸ τὸν διευθυντῆ, καὶ παίρνει τὴ φημερίδα καὶ τὴν κόρη του.

Μὰ ὁ συγγραφέας δὲν τὸν ἔφερε γι' αὐτὸ. Ὁ συγγραφέας, κατὰ τὸν τύπο παλιῶν δραμάτων, θέλησε στὸ τέλος νὰ θριαμβεύει ἢ ἠθικῆ. Ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ βραβεύεται καὶ νὰ στηλιτεύεται ἢ κακία. Ἡ ἠθικὴ στεφανώνεται μὲ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Κλεάρχου. Ἐνῶ ὁ Κλεάρχος στεφανώνεται μὲ τὴν κόρη τοῦ

διευθύντη του. Έχουμε έτσι την *ἐλπίδα* νὰ ἴδωμε καὶ ἠθικοποῦλα.

Δὲ νομίζετε ὅτι ὁ πρωταγωνιστὴς τοῦ ἔργου, ὁ Κλέαρχος ὁ ἀρχισυντάχτης, αὐτὸς εἶναι ποὺ ἔχει ἔλα τὰ στοιχεία νὰ γίνῃ πρόσωπο γιὰ σάτυρα;

Σ. ΛΑΙΜΠΕΡΤΗΣ, Γ. Μ. ΛΙΟΣΤΟΛΑΚΗΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ». Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀρχισυντάχτη» τὸ θεωρεῖ τιμὴ του ποὺ δυὸ φίλοι του σοφοὶ καταδεχτήκανε νὰ προσέξουνε στὸ ἔργο του καὶ νὰ ξοδεύσουνε γιὰ δαῦτο τὶς πολὺτιμες στιγμὲς τους καὶ τὴν ἀκόμα πῶς πολὺτιμη σκέψη τους. Καὶ οἱ δυὸ τοὺς ἀπὸ τοὺς πῶς παλιούς φίλους καὶ συνεργάτες τοῦ «Νουμᾶ». Δέξαι χρονῶνε φίλια καὶ συνεργασίᾳ τοὺς συνεδένει. Καὶ φυσικά, τέτια φίλια εἶναι ἀνίκαιοι καὶ χίλιοι ἀκόμα κριτικοὶ λίβελλοὶ νὰν τὴ χαλάσουνε. Μπροστά στὸ μεγάλο μας, τὸν ἱερὸ τὸν ἀγῶνα, ποιά σημασίᾳ μπορεῖ νάχει μιὰ σάτυρα ἢ μιὰ κριτικὴ;

Ὅτι θελήσανε νὰ καταλάβουν οἱ δυὸ κριτικοὶ, τὸ καταλάβανε· λ. χ. τὴν ψυχολογίᾳ τοῦ Γιανίδη. Τὸν ψυχολογήσανε ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸν ἔπαισε ὁ συγγραφεὺς του. Ἐναν *ἀνῆθικο ἠθικό*, ἕναν ἠθικό μὲ τὰ λόγια, ἕνα Λεονταρῆ, νὰ ποῦμε, τῆς ἠθικῆς. Ἄν εἶτανε *ἀληθινὰ* ἠθικός ὁ Γιανίδης, δὲ θὰ θυσίαζε τὶς ἀρχές του τὶς τάχα ἠθικὲς καὶ τὴ δημοσιογραφική του ἀξιοπρέπεια στὸν ἔρωτα τῆς Βιργινίας καὶ δὲ θὰ ξαναγύριζε στὸ «Λάβυρο», κάνοντας τὴν ἀπαραιτήτη ἀβάρια τῆς ἠθικῆς του, μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ δὲν τὸν συντρέξανε οἱ διάφοροι Μανρόπουλοι νὰ βγάλει φημερίδα. Ὁ ἀληθινὰ ἠθικός πέφτει, δὲ λυγίζει, δὲν ὑποχωρεῖ, δὲ συβιβάζεται. Καὶ τέτια μαριονέτα, τουλάχιστο γιὰ τὴ σημερινὴ Ρωμαϊκὴ κοινωνία μας, δὲ φαντάστηκε πὸς μπορεῖ νὰ τὴν παρουσιάσει γιὰ *πρόσωπο ζωντανὸ* ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀρχισυντάχτη». Ὑπάρχει ἕνας ἠθικός μέσα στὸ ἔργο του, καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ Λασπίδης, ποὺ ἔχει τὸ θάρρος τῆς γνώμης του, ποὺ τὴν ὑποστηρίζει τὴ γνώμη του μὲ θάρρος, ποὺ δὲν ντρέπεται ἀκόμα καὶ νὰν τὸ μολογεῖ πὸς *ἀπὸ ἀνάγκη*, μέσα σὲ μιὰν ἀνῆθικὴ κοινωνία, δουλεῖνε καὶ αὐτὸς ἀνῆθικα γιὰ νὰ ζήσει. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀρχισυντάχτη» χιρτεται ποὺ σ' αὐτὸ συμφωνοῦνε καὶ οἱ σοφοὶ κριτικοὶ του. Χαίρεται καὶ γι' ἄλλα πολλὰ ἀκόμα, καὶ μοναχὰ γιὰ ἕνα λυπάται· ποὺ οἱ κριτικοὶ του δὲν εἶδανε πὸς σὲ κάττι γωνιά τοῦ «Νουμᾶ» εἶναι γραμμένο τὸ νόημα τοῦ Ταγκόπουλου· πὸς ὁ Ταγκ. εἶναι ὁ ἰδρυτὴς καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ «Νουμᾶ»· πὸς ὁ «Νουμᾶς» εἶναι ἐπιτέλους σπῆτι του, ἀφοῦ αὐτὸς τῶχτισε καὶ αὐτὸς καθεται σήμερον μέσα καὶ — χαρακτηριστικὸ τῆς Ρωμαϊκῆς εὐγένειας αὐτὸ — εἶναι κάπως ἐξωφρενικὸ

νὰ μπαίνεινε στοῦ ἀλλοινοῦ τὸ σπῆτι καὶ νὰν τοῦ λές στα καλά καθούμενα κατὰμουτρα : «Κύριε, εἶσαι ἀνόητος!» Ὁ σπιτονοικοκύρης αὐτὸς, ἂν ἀληθινὰ δὲν εἶναι ἀνόητος, ἢ θὰ σὲ διώξει μὲ τὶς κλωτσιὰς ἢ θὰ σ' ἀφίσει νὰ λές καὶ θὰ ξεκαρδίζεται στα γέλια. Τὸ δεύτερο εἶναι διασκεδαστικώτερον· κάνει καλὸ καὶ στὴ χῶνέψη.

Κοντολογίς, ὁ «Ἀρχισυντάχτης» χτυπήθηκε ἀπὸ ὅλα τὰ ἐνωμένα σινάφιμα τοῦ τόπου μας. Ἀπὸ τὰ «Ἰνωμένα Βουδτάσια» (δηλ. ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄντρες ποὺ σταυλίζονται μέρη νύχτα καὶ μέσα), ἀπὸ τὸν Ἰνωμένο τύπο, ἀπὸ τοὺς Ἰνωμένους κριτικούς του. Σὲ πολλὰ σημάδια Βουδτάσια, Τύπος καὶ Κριτικοὶ συμφωνήσανε πέρα πέρα. Ἀξιοθαύμαστη ὁμοφωνία Δυνάμεων ποὺ τὴν κατάρφερε ὁ «Ἀρχισυντάχτης». Κατάρφερε καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα ὁ Γιανίδης τοῦ «Ἀρχισυντάχτη» μὲ ὅλες τὶς φωνές του καὶ τὶς γκρίνιες του, δὲν κατάρφερε τοὺς δυὸ φημισμένους καὶ σοφοὺς τεμπελχανιάδες Πιτάκη καὶ Χριστόφορο νὰ δουλέψουνε. Τὸ ἐναντίον, ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀρχισυντάχτη» κατάρφερε, καὶ κωμαρώνει γι' αὐτὸ, τοὺς δυὸ σοφοὺς τοῦ φίλους νὰ σφίξουν τὰ λουριά τους, νὰ στρωθοῦνε στὴ δουλιὰ καὶ νὰ γράψουν ἕνα τέτιο κριτικὸ ἀριστούργημα — ἔστω καὶ γιὰ νὰν τοῦ ἀποδείξουν πὸς εἶναι ἀνόητος καὶ πὸς γράφει δράματα μόνο καὶ μόνο «γιατὶ τὸ θέατρο εἶναι σήμερον τῆς μόδας».

Ὅταν τὸ χυνόπορο, μὲ τὸ καλὸ, τυπωθεῖ ὁ «Ἀρχισυντάχτης» στὸ «Νουμᾶ» θὰ δοῦν οἱ ἀναγνώστες μας ἂν εἶναι «τὸ πῶς ἀνόητο ἔργο ποὺ μπορεῖ νὰ φανταστῆ κανέναν» καὶ ἂ γράφηκε μόνο καὶ μόνο «γιατὶ τὸ θέατρο εἶναι σήμερον τῆς μόδας».

Ἀκόμα καὶ τοῦτο : Ὁ «Νουμᾶς» βγήκε στὰ 1903, ποὺ δὲν εἶχανε ἀκόμα ξεθυμίνει καλά καλὰ τὰ Βαγγελικά καὶ ποὺ ὁ Δημοτικισμὸς δὲν εἶτανε τότε τῆς μόδας. Σήμερον ὁ Δημοτικισμὸς ἔγινε μόδα πῶς καὶ συντέλεσε σὲ τοῦτο κάπως καὶ ὁ «Νουμᾶς». Σήμερον, ἀκόμα, εἶναι μόδα νὰ βρίζουν τὸν Ψυχάρη καὶ ν' ἀρνοῦνται τὸν Παλαμᾶ. Κι ὁ «Νουμᾶς» δὲν τὴν ἀκολουθεῖ καὶ τοῦτῃ τὴ μόδα. Ὅσοι ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμᾶ» καὶ συγγραφεὺς τοῦ «Ἀρχισυντάχτη» ἀντὶ νὰ τὴν ἀκολουθεῖ, σὰ νὰ φιλοδοξεῖ νὰν τὴ δημιουργεῖ τὴ μόδα.

Σ' ὅσους φίλους μᾶς γράφουνε νὰν τοὺς στέλνουμε τὸ «Νουμᾶ», ἀναγκαζόμαστε νὰ παρατηρήσουμε πὸς μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰν τὸν στέλνουμε χωρὶς *προπληρωμὴ*. Ἄς πρὸς αὐτὸ ἢ ἀπόφασή μας εἶναι *τελιωτικὴ*.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Ἡ Ζαχαρούλα. Παραπήρε ἡ γλώσσα μου. Ἄς εἶναι λοιπόν. Ὄντας ἡ μακαρίτισσα ἡ κυρούλα μου γένησε τὴ μάνα μου, ἔξυπνη γυναίκα δισχωρέστηνε, εἴξερε πού τὴν τρίτη νύχτα ἔρχονται οἱ μοῖρες καὶ μοιρένουνε καὶ τοὺς ἐτοίμασε ἕνα τραπέζι νὰν τίς καλοπιάσει πού λέτε. Καὶ τί καλοῦδια δὲν τοὺς εἶχε; Εἴξερε καὶ τᾶγκιανε ἡ μακαρίτισσα ἔτσι ὠμορφα· δηλαδὴ τὸν παλαιηκὸ κυρὸ εἶτανε ἀλλιῶς ὁ κόσμος κι οὐλοὶ εἶχανε τάγαθά τους καὶ τὰ καλὰ τους καὶ φιδάνανε ἔτσι θέλανε. Ἦρθανε πού λέτε οἱ μοῖρες τὴν τρίτη νύχτα κ' ἡ κυρούλα μου τίς καρτέραγε ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι της κἀνοντας τὸν κοιμισμένο καὶ ροχαλιζοντας σάματα; νὰ εἶτανε στὸ πρωτοῦπνι. Πρῶτο πού εἶδανε οἱ καλές σου οἱ μοῖρες εἶτανε τὴ τραπέζι. Ρίχνονται πού λέτε ἀπάνου του καὶ τρώνε τὰ χίλια καλοῦδια πού εἶτανε νὰ γλύφεις τὰ δάχτυλά σου. Τοὺς εἶχε κ' ἕνα μεγάλο μπουκάλι κρασί παλαιηκὸ ἔξη χρονῶνε. Φάγανε ἦπιανε τὴν τερλικόσανε καλὰ καλὰ φαριστηθήκανε καὶ μὲ τὸ παραπάνου καὶ πήγανε κοντὰ στὴ μωρουδίτσα τὴ μάνα μου, δισχωρέστησε κ' ἐρτοῦνη, καὶ τὴ μοιράνανε. Ἡ κυρούλα ἀπὸ τὸ κρεβάτι της τόσο τάφτι της (κάνει μὲ τὰ δυὸ της δάχτυλα τὸ σημάδι) νὰκούσει τὴν ἀλομοιριά της τσοῦπρα της. Λέει ἡ πρώτη μοῖρα :

Χαρά στὴ μάνα τὴν καλὴ πού ὠμορφα μαγερέβει
φέρνω γιὰ τὴν τσοπουλά της χωράμενο χαμπέρι.

Ἵστερις περνάει ἡ δέφτερη καὶ λέει :

Στὸ σπῆτιν ὕπου ἐφάγαμε πέτρα δὲ θὰ ραῖσει
κ' ἡ κόρη πού μοιρένουμε θὰν τὸ χλιοστολίσει.

Τελεφταία πέρασε κ' ἡ τρίτη μοῖρα κ' εἶπε :

Τὸ γέλιο ἀπὸ τάχειμα της ποτὲς νὰ μὴ στερέψει
κι ἂν κλάψει διαμαψόπετρα ὄχ τὸ μάτι της νὰ πέσει.

Ἡ κυρούλα πέταγε ἀπὸ τὴ χαρὰ της κάτου ἀπὸ τὸ πάπλωμα· τᾶνασήχισε λιγούλι καὶ κρυφοκοίταγε. Τίς εἶδε πού λέτε Ἵστερις νὰ συζητᾶνε σιγὰ σιγὰ σὰ νὰ θέλανε νὰποφασίσουνε κάτι σπουδαῖο. Καὶ βγάλανε Ἵστερις ἕνα δαχτυλίδι μέφτὰ διαμαντόπετρες πᾶστραφε σὰν Πούλια τάφισανε στὸ τραπέζι πού φάγανε κ' ἦπιανε καὶ τὸ μοιράνανε κ' οἱ τρεῖς τους πάλε χωριστὰ ἡ καθεμιὰ.

(*) Κοίταξε ἀριθ. 480 καὶ 481.

Νὰν τὸ κρατᾶει νὰν τὸ φυλάει ποτὲς νὰ μὴν τὸ χάσει
καὶ δὲ θὰ πάθει τίποτις κι ὁ κόσμος νὰ χιλιάσει.

Τᾶφίνουμε κληρονομιά κ' ἡ κόρη στὴ γενιά της
νὰ στέλνει καὶ στάγκονια της ἀπ' οὐλα τάγαθά της.

Κι ἀνοῖξανε τὴν πόρτα νὰ φύγουμε πού λέτε...

Ἡ Σωτήρης (διακρόνοντάς τη). Δὲν εἶπες μάνα
εἶπε ἡ τρίτη μοῖρα.

Ἡ Ζαχαρούλα (μᾶνατριχίλα). Ἄ ναί. Ἡ τρίτη
μοῖρα εἶπε... ἄ ναί εἶπε :

Μὰ ὅποιος τὴ δόξα του ἀρνηθεῖ καὶ πάει νὰ τὸ ξεκάμει
νῶρθεῖ ἡ Νεράδα τοῦ Βουνοῦ καὶ πίσω νὰν τὸ πάρει !

(τὴν φαίνουσι κλάματα).

Ἡ Γιαννάκης. Γιατί κλαῖς μάνα ;

Ἡ Ζαχαρούλα. Κάτι θυμήθηκα· (βγάνει ἀφαι-
ρεμένη καὶ ξέστοχη ἀπὸ τὸν κόρφο της τὸ μαντύλι
της καὶ τὰπλόνει νὰ σκουπίσει τὰ μάτια της. Πέ-
φτει τότες τὸ δαχτυλίδι ἀπὸ τὸ μαντύλι χωρὶς νὰν
τὸ καταλάβει κανένας τους καὶ κυλάει στὸ στρώμα
τοῦ Γιαννάκη. Ἡ Ζαχαρούλα ἀφου σκουπίστηκε
ξανάβαλε τὸ μαντύλι στὸν κόρφο της)...

Ἡ Σωτήρης. Δὲ θὰ τὸ πεις ὡς τὸ τέλος ;

Ἡ Ζαχαρούλα (μὲ κουράγιο). Φύγανε τότες πού
λέτε οἱ καλές σας οἱ μοῖρες. Σηκώθηκε τότες ἡ κυ-
ρούλα μου ἡ λεχῶνα κι ἀδράζει τὸ δαχτυλίδι καὶ
τὸ κρύβει στὸν κόρφο της οὔτε τίμιος ξύλο... (ἐπακολου-
θεῖ ἀκεφα) Μεγάλωσε ἡ μάνα μου κἔγεινε πεντά-
μορφη. Ὅπως εἶπανε οἱ μοῖρες τὸ χλιοστόλιζε τὸ
σπιτικό τους· εἶτανε τὸ βλογημένο σπῆτι στὸν τόπο
μας. Κι ἀπὸ τί δὲν τοὺς φύλαξε τὸ δαχτυλίδι ; οὔτε
ἀρώστειες τοὺς ἔπιανε οὔτε τίποτις. Γλύτσαν ἀπὸ
τὸ θανατικὸ ποῦπεσε τότες. Ἀπὸ τὸ σεισμὸ πού γί-
νηκε. Στὸ σέφερι πού λέτε δὲν ἔπαθαν τίποτις, μὴ
δηγότανε ἡ μακαρίτισσα. Μιὰ νύχτα μπλοκάρανε οἱ
Τουρκαλάδες στὸ χωριὸ πού οἱ ἄντρες λείπανε στὸν
πόλεμο. Σοῦλα τὰ σπῆτια χουμήσανε τὰ θεριά καὶ
τὰ καταστρέψανε ἀπὸ τὸ δικὸ τους οὔτε πέρασαν κα-
θόλου. Μόνο τὴν ἀβγή τοῦ Θεοῦ πού οἱ Τουρκαλά-
λάδες εἶταν πιά φεβγάτοι μὲ τὸ φόβο μὴν ἔρθουνε
οἱ ἄντρες, τότε πού λέτε μάθανε καὶ κείνες τὴν κα-
ταστροφὴ τῆς νύχτας καὶ τὴν εἶδανε μὲ τὰ μάτια
τους... (πάλε σταματᾶει· ἔπειτα γέρνει τὸ κεφάλι
της κοντὰ στὸ κεφάλι τοῦ Γιαννάκη καὶ τὸνὲ βλέ-
πει ἀφαιρεμένο καὶ μὲ βουρκομένα μάτια). Γιούκα
μου δὲν τὴν ἀκούς τὴν ἱστορία ;

Ἡ Γιαννάκης (πού συνέρχεται). Πῶς δὲν τὴ ἀκῶ.

Ἡ Ζαχαρούλα. Ἄμ γιατί εἶσ' ἔτσι ;

Ἡ Γιαννάκης. Ξέρεις μάνα τί συλοηζόμουνα ;

Ἡ Ζαχαρούλα. Τί συλοηζόσουνα ;

Ἡ Γιαννάκης. Συλοηζόμουνα.... Συλοηζόμουνα

πού άμα είμωνα μικρός κι άκουγα τούτη τήν ιστορία έλεγα πάντα μέσα μου: Παναγία μου ή μάνα μου νάρνηθεϊ τή δόξα του δαχτυλιδιού και νά πάει νάν τò ξεκάμει....

Ή Ζαχαρούλα (ξαρνιαζόμενη). Άμ γιατί γυόκα μου ;

Ό Γιαννάκης. Για νάρθει ή Νεράιδα του Βουνού και πίσω νάν τò πάρει....

Ή Ζαχαρούλα (σαστισμένη). Μπά γυόκα μου γιατί ;

Ό Γιαννάκης. Παιδιάστικη, σκέψη μάνα θάρεβα τότες πού θάν τήν έπιανα στα χέρια μου τήν Άνεράιδα του Βουνού.... Έτσι και τώρα μούρθε άξαφνα ή θύμησή της....

Ή Ζαχαρούλα (συχότερη). Άκου τί σου λέζότανε ! (ό Σωτήρης κοιτάζει τò Γιαννάκη παράξενα).

Ό Γιαννάκης. Μοϋ πέρασαν όλα άφτά από τὰ μάτια μου σαν όνειρο και τσόλεπα ζωντανά.

Ό Σωτήρης. Μάνα είναι άληθινά Νεράιδες στον κόσμο ;

Ή Ζαχαρούλα. Πώς δέν είναι;

Ό Σωτήρης. Δέ ντρέπεται μάνα πούναι τίποτες άπ' άφτά πού λένε. Είναι ψέματα κ' οι Νεράιδες κ' οι Καλικαντζάροι κι ούλα έφτόνα τὰ παλαιηκά. Ούτε γω ούτε κανένας άλλος τὰ είδε ποτές τού.

Ή Ζαχαρούλα. Τὰ γλέπουνε μονάχα οι άλαφρόσκιτοι.

Ό Σωτήρης. Άμ δέν είναι κι άλαφρόσκιτοι.

Ό Γιαννάκης. Είναι Σωτήρη είναι ! Έγώ τίς έχω τόσες φορές ίδομένες τίς Άνεράιδες (ό Σωτήρης τόν κοιτάζει ξιπασμένος). Ναι και τίς Ξωθίες και τίς Λάμνιες (παραπονετικά λίγο). Μόνο στην κορφή του Βουνού δέν άνέβηκα πούναι τὰ χιονοστιμένη παλάτια της Άνεράιδας του Βουνού. Ναι τήν άπάτητη κορφή μονάχα δε θά ιδω (βυθίζεται πάλι σ'όνειρα).

(Άκολουθεί)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΗΥΣΗΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΔΗΓΗΜΑΤΑ

Ο ΜΟΥΓΚΟΣ

(Σάν Παραμυθάκι)

Είτανε μουγκός, μα ένα παλληκάρι, ένα ναυτό-πουλο σαν τόν ήλιο, ξανθόσγουρο και γλυκόμματο τόσο, πού έθαμπώνανε της κάθε κυράς τὰ μάτια, σαν τò αντικρύζανε.

Τόν είδε στην κουπαστή, περνώντας από τò μω-

λο του νησιού κάποιο ξένο κορίτσι, μεστωμένο, μαγευτικά έλκυστικό, καμαρωμένο, σαν τριχρογγήτικο πεύκο στο άγεράκι του δροσοερού μπάτη.

Ό μουγκός σαν νά μην τόν πολύμελε για τò αντίκρουσμα μιās τέτοιας νεράιδας, τήν εκόιταζε με τήν αδιάφορη εκείνη ματιά του άπελπισμένου από τή γυναίκα, ή του μπουχτισμένου από τὰ τέτοια καμώματα....

Ή κοπέλλα ξετρελλαμένη σαν τò πουλάκι πού λιανοτρέμει στη μαγική ματιά του άστρίτη, λές θάπερτε.... στην άγκάλη του τή θαλασσοδαρμένη, αν δέν είτανε και εκείνος στην κουπαστή, και ό μώλος τήν ώρα εκείνη πολύκοσμος.

Κ' έφυγεν ή κοπέλλα, και ό μουγκός εκάθισε στο κατάστρωμα, σαν άποκαμωμένος, με κάτι χτύπους στην καρδιά του, σφυρική άλύπητα....

Τήν άλλη τήν ήμέρα τò τρεχαντήρι έφυγε ή όμορφιά ξαναπερνώντας τòμαθε. Ή κοπέλλα δέν τ'όθαλε πέρα στα ύστερα μάθαινει πώς είτανε μουγκός.... Κρίμα πού τ'όμαθε τόσο άργά θά είτανε πεθαμμένη από τήν ήμέρα εκείνη, στίς άγκάλες του άμίλητου έρωτά της !

Σπέτες:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ

(ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ)

Άστράφτουνε τò πάτωμα, τὰ χέρια, τὰ κυλίαια πλεχτά στεφάνια τούς φορεί τούς καλεσμένους ό ένας, κι άλλος προσφέρνει μυρωδιές μέσα σε μυρογαλι κροντήρι στέκει όλόγεμο μεθυστική ευφροσύνη, κι άλλο κρασί μες σε στυμνιά μισοκοβολάει άπ' άνθια, πούναι γλυκόπιτο, άλαφρό, και δε σου φέρνει ζάλη κι άνάμεσα σκορπά ευωδιή περίσσια τò λιβάνι παρέκει, όλόγλυκο, νερό, καθαίριο, χροιστάλλινιο πλάγι, ψομιά ξανθά, κι όμπρός άρχοντικό τραπέζι, πού τò βαρύνει τò τυφί και τò πχχό τò μέλι στη μέση στέκεται ό βομός χωμένος στα λουλούδια κι άπ' τὰ τραγούδια άντιλαλεί κι άπ' τή χωρά τò σάτι. Πρώτα, στην ευθυμία τους, τò θιό νά ύμνοϊν οι άντρες, με καλοσήμαντους σκοπούς και με τρεπάτα λόγια κι ύντας και χύσσινε σπονδές, ή πρώτη ειχή, πού πρέπει νά κάνουν, είναι νά είμποροϋν τὰ δίκια νά έχτελούνε. Ντροπή δέν είναι τò πιού, μα νά μορής νά φτάσης στο σπίτι δίχως όδηγό και γέριζες τρεμιούλες κ' εκεί τόν άντρα νά παινός, πού και πιομένος φέρνει λόγια καλά στη μνήμη του και τιμημένες πράξεις πού πόλεμος δέν κυβερνά Τιτάνιον και Γιγάντων, ούτε Κενταύρων, ποΰπλασαν σε περασμένα χρόνια κι ούτε μαλώματα ζητή, πού σε καλό δε βγαίνουν. Όμως καλό ναι τούς θεούς πάντα σε δόξα νάχης.

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ

ΤΡΙΛΟΓΙΑ

Psyche, my Soul.
(Edgar Poe)

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

Δὲ μὲ νοιάζει
Ἄδὲ μὲ νοιώθουνε οἱ Πολλοὶ—καὶ τί μὲ νοιάζει;
Περηφάνεια μου ποῦ ὑψώνεις με πρὸς τὰσ'τρα
Κ' εἶσαι Θεὸς μου κι' Ἄστρο—τί μὲ νοιάζει;
Κι' ὅσοι καὶ νᾶναι—οὔτε μὲ νοιάζει—κι' ὅσοι νᾶναι,
Δέκα ἂν εἶναι—οὔτε μὲ νοιάζει—Δέκα ἂν εἶναι
Καὶ κινὸ λίγοι κι' ἀπὸ Δέκα.
Καὶ Τρεῖς, καὶ Δυὸ, κ' Ἕνας ἂν εἶναι, ὦ! κ' Ἕνας...

...Μ' ἂ δὲ συντόχουμε Ἄδερφοὶ οὔτε μ' Ἕνα,
Δὲ μὲ νοιάζει
— Κ' ΕΙΜΑΙ ΕΓΩ ΓΙΑ ΜΕΝΑ.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

Τὸ Τραγοῦδι.
Ἄκούστε το : Πλατὺ ἔναι
Ὡς τὸ Πέλαο—καὶ Βαθὺ ἔναι, καὶ Λευκὸ ἔναι
Πιὸ κι' ἀπὸ τὰ Σένα, ὦ! Κρίνε,
Πιὸ κι' ἀπὸ τὰ Σένα, ὦ! Πόνε·

Κι' ὡσὰν πλατὺν εἶναι καθρέφτη
Ὅπου μέσα του ὄλα πέφτουν· κι' ὅ,τι πέφτει
— Κι' ὁ Καημὸς κι' ὁ Παιδεμὸς κ' ἡ Ὀδύνη,
Πιὸν ὄραϊο καὶ τριλαμπρο ἀναδίνει.

Κ' εἶν' ἀκόμη
Ἡ Σκέψη, ὁ Νοῦς κ' ἡ Γνώση καὶ τὸ Στόμα,
Τὰ ὅσα εἰπῶθηκαν καὶ τὰ ὅσα θὰ εἰπωθοῦνε
Κι' ὅσα δὲ θὰ εἰπωθοῦν—καὶ θὰ χαθοῦνε....

Τὸ Τραγοῦδι
Ἄκούστε το : ἀπὸ μέσα βγαίνει
Ὡσὰ λουλούδι τοῦ Μαγιαπριλοῦ—ἔτσι βγαίνει,
Κι' ὡσὰ Ρομφαία Θριαμβικιά—ἔτσι βγαίνει.

Καὶ πάει, σὰ Φίδι, ν' ἀπλωθῇ καὶ ν' ἀγκαλιάσῃ,
Κι' ὡσὰν Πνοή—γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ
Τὴν Πλάση,
Τὴν πανώρια πλατειὰν Πλάση·

Καὶ πάρα πάνου, πάρα κάτου,
Πάρα πάνου
Καὶ πάρα πέρα,
Μὲ τὰ ἐναρμόνια τὰ λόγια τὰ δικά του
Νὰ γιομίση τὸ Φῶς καὶ τὸν Ἄγέρα.

Τὸ Τραγοῦδι
Ἄκούστε το : Κι' ἂν εἶστε
Κεῖνοι ὁποῦ Πρέπει κ' Ἐγὼ θέλω νὰ εἶστε,
Τίποτ' ἄλλο :

ΣΚΥΦΤΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΤΕ.

ΤΑ ΕΦΤΑ ΣΠΑΘΙΑ

Καὶ Λυποῦμαι
Τὸ Κάθε Τί ὁποῦ μύρεται στὸν ἥλιο
Καὶ στὸ φεγγάρι τὸ Κάθε Τί ὁποῦ μύρεται
(Σκυμμένοι πᾶμε),

Καὶ τὴν μικρὴν Ψυχούλα τὴν καλὴν,
Ὅπου τήκεται μέσ στὸ μεγάλο φῶς
Καὶ στὸ βαθὺ σκοτάδι,
Τὸ πρωτὶ καὶ τὸ βράδυ.

Γλήγορο κάμε
Τὸν ἔρχομό σου—ὦ! Πρόσχαρο Τραγοῦδι,
Μὴν καὶ προβάλῃ ἡ Πίκρα ἀπ' τὸ βουνὸ
(Σκυμμένοι πᾶμε).

Τί σὰν ἔρητη πλιά τίποτα δὲν εἶναι,
Κι' οὔτε χαρὰ, οὔτε ρόδο πλιά δὲν εἶναι,
Χαρὰ καὶ ρόδο θεὰ λείψη :
— Ὁ Ἄσφοδελός, κ' ἡ Θλίψη....

Καὶ θὰ ἔρθουν κ' οἱ μαῦρες μπόρες·
Κ' οἱ ὄρες
Οἱ καλὲς—θὰ φοβηθοῦνε
Καὶ πλιά δὲ θὰ ματαρθοῦνε....

Ἄμε
Ὅσο εἶν' καιρὸς—τὴ Χαρὰ γιὰ ν' ἀπολάψῃς,
Πιχτοῦ ὁ βοριάς νὰν Τήνε φαρμακώσῃ
(Σκυμμένοι πᾶμε).

Τὴ γοργὰ τὸ Δάκρυ φτάνει
— Ἀπὸ βουνὰ καὶ δάση—
Τὸ μαῦρο Δάκρυ φτάνει
Καὶ πιχτοῦ νὰ βγῇ τὸ γέλιο (ᾧμὲ) —
Τὸ γέλιο τὸ προκάνει....

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΕΣ

ΘΕΑΤΡΟ ΚΥΒΕΑΗΣ. «Οι Φαρισαίοι» δράμα του κ. Ποταμιάνου.

Διαλογική αφήγηση μιᾶς ιστορίας, μπορεί να χαρακτηριστεί τὸ ἔργο τοῦ κ. Ποταμιάνου, παρὰ σκηνογράφημα. Τὰ δραματικά στοιχεία τοῦ λείπουν ὀλότελα καὶ ἡ σκηνικὴ τέχνη τοῦ στάθηκε πολὺ μακριά. Ὁ τύπος τοῦ Μαρίνου, τοῦ νέου ἀθρώπου ποὺ πασχίζει νὰ ξεσκαδίσῃ τὸν τρόπο τοῦ ἀπὸ τὸ σκοτάδι ποὺ τονε ζῶνει, μᾶς ζουγραφίζεται ἀτονος, ἀσύστατος καὶ στραβὰ ψυχολογημένος. Ἴσως κάτι νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ ὁ συγγραφέας στὴν ἀντίθεση τῶν χαρακτήρων τοῦ Πέτρου Μαρίνου καὶ τοῦ πλοίαρχου Κώστα, τοῦ πρώτου ἀγαπητικοῦ, τοῦ δεύτερου ἀρραβωνιαστικοῦ τῆς Δροσούλας, κόρης τοῦ βουλευτῆ τοῦ νησιοῦ Ζηλιάνου. Ὅμως ἡ φριχτὴ ἔλλειψη κάθε σκηνικῆς οἰκονομίας, κάθε βοηθήτης ἢ οὐσιαστικώτερης ἀνάλυσης τοῦ μύθου τοῦ ἔργου, νέκρωσε τὴν προσπάθεια τοῦ συγγραφέα τῷ «Φαρισαϊκῷ» γιὰ νὰ δώσῃ στὸ κοινὸ μας μίαν εἰκόνα κοινωνίας στενῆς καὶ ἀφώτιστης ποὺ ἀποσυντρίβεται ἀπὸ τὴν πρόληψη καὶ τὴν ἀμάθεια ποὺ τῆς σκοτίζει τὸ πνεῦμα.

Ὁ κ. Ποταμιάνος, ὅσο καὶ ἀνὰ τύχη μὲ τὸ νὰ τοῦ λείπῃ κάθε εἶδους μπόρεση γιὰ ἔργο κάποιας ἀξίας, εἶναι ἀξιόπαινος γιὰ τὴν πρόθεση ποὺ εἶχε νὰ χτυπήσῃ μὲ σκηνικὴ ἀρθογραφία, τοὺς ἐκμεταλλευτὲς κάθε ὅσιου καὶ ἱεροῦ τοῦ λαοῦ, τοὺς κόλακες κάθε τοῦ γούστου στραβοῦ καὶ ἀνάποδου, τοὺς φαρισαίους τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς μας. Θὰ ρωτούσαμε ὅμως τὸν κ. Ποταμιάνο, γιατί τάχα δὲν ἐφαρμόζει τίς τέτοιες διδασκαλίες στὸν ἑαυτὸ του πρώτα, παρὰ μὲ τὸ φύλλο του τὸ πασαλειμένο δυὸ φορές τῆ βδομάδα μὲ κόκινες μπογιές, κάθετα καὶ στραγγαλλίζει τὸ αἶσθημα τοῦ κρομάκη καὶ τοῦ χαϊδεύει κάθε του ἀδυναμία πρὸς τὴν πρόληψη, τὸ σκοτάδι καὶ τὴν πνευματικὴ σκλαβιά;

ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΓΑΗ. «Ψεύτικη ἀγάπη», δράμα τοῦ κ. Σ. Νικολόπουλου.

Ὁ δημοσιογράφος κ. Νικολόπουλος δημιουργεῖ μὲ τὴν «Ψεύτικη ἀγάπη» νέο δραματικὸ εἶδος στὸ θέατρό μας. Μὲ πέντε κουθέντες ἀρχίζει μίαν ιστορία καὶ κλείνει ὁ μπερντές γιὰ νὰ μὴν ξανανοιχτῆ. Ὁ πατέρας πιάνει τὴν κόρη του νὰ φιλιέται μέσα στὸ σπίτι του μ' ἕνα νέο, ποὺ τὸν ἤθελε γιὰ γαμπρό του. Ἡ βιασύνη ὅμως αὐτὴ τονε θυμώνει καὶ

κόβει κάθε ἐλπίδα τῆς κόρης του γιὰ τέτοιον γάμο. Αὐτὴ ὅμως βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ κατηγορήσῃ τὸν πατέρα της γιὰ τὴ σπάταλη ζωὴ του καὶ τὴν ἀφροντισιά του, καὶ αὐτὸς τῆς δίνει μίαν ὑπόσχεση μετάνοιας.

ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΓΑΗ. «Τὸ τοῖ τῆς Νίτσας» φάρσα τοῦ κ. Τίμου Μωραϊτίνου.

Ἡ φάρσα τοῦ κ. Μωραϊτίνου δείχνει τὸν τρόπο ποὺ μεταχειρίζονται οἱ Ρωμιοὶ λογοτέχνες σὰν ἐργάζονται γιὰ τὸ θέατρο καὶ γιὰ κάθε εἶδος πνευματικῆς ἐκδήλωσης. Βιασύνη, ἀντζαμοσύνη καὶ περιφρόνηση πρὸς τὸ κοινὸ, ποὺ προσκαλιέται ν' ἀκούσῃ καλαμπουρικὰ θεματογραφήματα τῆς πιὸ ταπεινῆς νόησης. Ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα ν' ἀνεβάσῃ σύγχρονη ζωὴ καὶ συγκαιρινὸς τύπος στὴ σκηνὴ, ἀπότυχε στὴν ἀνικανότητα ποὺ φανερώνεται σὲ ὅλα τὰ ἔργα νὰ φουσιῇ ἀληθινὴ ζωὴ, νὰ δώσῃ κίνηση τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Ὁ τύπος τῆς Νίτσας, τοῦ κοριτσιοῦ ποὺ δὲν ἔχει συνείδηση τῆς τάξης του παρὰ θρέφεται μὲ ὄνειρα καὶ μεγάλες ἰδέες, μπόρεσε νὰ σταθῇ ἀσύγκριτος ἀν εἶτανε δυνατὸ πρώτος ὁ συγγραφέας νὰ τονε νοιώσῃ. Ὅμως ἀπὸ ἀθρώπους ἀναθρεμένους στὸ εὐκολο σατυρικὸ πνεῦμα τῆς ρωμαϊκῆς δημοσιογραφίας, μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ περισσότερα;

Γιὰ τὸν «**Ἀρχιουντάχη**» τοῦ κ. Ταγκέπουλου, ποὺ παίχτηκε στὸ θέατρο τῆς β. Μαρίκας Κοτοπούλη, δὲ σημειώνουμε τὴν ἐντύπωση μας σήμερα, γιατί σὲ ἄλλη στήλῃ ἀναλάβαινε νὰ τὸ κάμουνε δυὸ ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τοῦ «Νουμά». Ἐπιφλασσοῦμαστε νὰ γράψουμε γιὰ τὸ ἔργο ἅμα τυπωθῆ σὲ βιβλίον, πράμα ποὺ δὲ θ' ἀργήσῃ νὰ γίνῃ ὅπως μᾶς βεβαίωσε ὁ συγγραφέας του.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Εἶσαι μικρὸς καὶ τίποτα, κ' εἶσαι ἕνας νάννος σὺ. Πού νὰ μοῦ κόψεις ἔρξουσι τ' ὀλύμπιό μου διάβα. Κ' ἂν ἔχω χρώμα τῆς ἀγῆς κ' εἶν' ἡ κορόνα μου χρυσοῦ. Μὰ κάθε εἶδωλο γκρεμῶ καὶ κατακαίω, σὰ λάβα.

Τραβήξου, ἐσύ, ἡ Κακομοιριά, τὸ Ψέμμα, τὸ Σκοτάδι. Κλωτσοπατῶ σας τοὺς βωμούς καὶ κάθε σας ρημαδί. Κ' ἔχω ἀστραπεὺς στὰ μάτια μου καὶ μαρμαρένια στήθια, Κ' εἶμαι ἡ Ἀσύγκριτη Ὀμορφιά, κ' εἶμαι ἐγὼ ἡ Ἀλήθεια,
Σαμφοῦς 1912 ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τριμήνες συνδρομές (3 δρ. τήν τριμηνία).—Κανένας δέ γράφεται συνδρομητής ά δέν προπληρώσει τήν συνδρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο. — Τά περιουμένα φύλλα πουλιούνται στό γραφείο μας διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τὰ κιόσκια, και στις έπαρχίες σ' όλα τὰ πρακτορεία τών Εφημερίδων.

ΓΙΑ ΤΑ ΝΗΣΙΑ

Στό φύλλο τής 1)14.6.1912. ή λοντρεζικη «Near East» (Κοντινή Ανατολή) τύπωσε τὸ ἀκόλουθο γράμμα ἀπ' τὸ Λιβαρπουλ μέ τήν ὑπογραφή Simplex (*Ἀπλός*).

Κύριε, — Στό φύλλο σας τής 7 τοῦ μηνός, γράφοντας γιά τίς προσπάθειες τών νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου γιά νά χωριστοῦνε ἀπὸ τήν Τουρκιά, λέτε πῶς ή Ἰταλία δέν ἔπρεπε νά ὑποστηρίξῃ αὐτές τίς «φιλοδοξίες», γιατί μπορεῖ νά φέρουνε σέ δύσκολη θέση τοὺς νησιῶτες ἀργότερα. Δέν τὸ νομίζω σωστό νά βαφτιζονται «φιλοδοξίες» αὐτές οἱ προσπάθειες. Είναι ἀπλά-ἀπλά ὁ καρπὸς ἑνὸς φλογεροῦ και νόμιμου πόθου γιά νά λευτερωθοῦνε ἀπὸ μιὰ Κυβέρνηση πού δέν ἔχει καμιὰ ἔγνοια γιά τήν προκοπή τῶ Χριστιανῶν πολιτῶν τῆς, παρὰ τὸ ἐνάντιο, θρέφει τὴ «φιλοδοξία» νά τοὺς ξεπαστρέψῃ. Τὸ ἀρνιέται κανεὶς πῶς τέτοιο είναι τὸ αἶσθημα τοῦ Τούρκου γιά τοὺς Χριστιανούς συμπατριῶτες του; Ἐδῶ και λίγες μέρες τυπώθηκε στό Morning Post ἕνα τηλεγράφημα πῶς στήν Αἴγυπτο, ὅπου εἶτανε τότε, ὁ Ἐμβέρ Μπέης, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἥρωες τῆς νέας πολιτικῆς μορφῆς, εἶπε πῶς οἱ Ἰταλοὶ σκοτώνανε τοὺς Ἀραβες και παίρνανε τοὺς Ἑλληνας, καθαρίζοντας ἔτσι τήν Τουρκικὴν τὴν Αὐτοκρατορία ἀπὸ τοὺς ὀχ-

τροὺς τῆς. Διαβολικώτερο αἶσθημα παρὰ τὸ νά χαίρεται κανεὶς γιά τὸ θάνατο ἐκείνων πού θυσιάζουνε τὴ ζωὴ τους γιά χάρη δική του, ποτὲ δέν εἶχε δηλωθεῖ ἔτσι. Τέτοιου εἶδους είναι ὁ φίλος πού οἱ νησιῶτες φιλοδοξοῦνε νά χαλάσουνε τὴ συντροφιά μαζί του.

Ὅσο γιά τὸ ἂν μπορῆ νά τοὺς φέρουνε οἱ «φιλοδοξίες» σέ δύσκολη θέση, δέν εἶν' ἀνάγκη νάνησυχῆ κανένας. Οἱ νησιῶτες είναι πιά λευτερωμένοι γιά πάντα. Ὁ Ἰταλὸς ναύαρχος ἐγγυήθηκε μέ τὸ λόγο του γιά τὸ λευτερωμό τους, κι ὁ λόγος τῆς τιμῆς ἑνὸς Ἰταλοῦ ναύαρχου είναι ἀληθινὰ λόγος τιμῆς. Νά τί εἶπε στοὺς Ροδίτες μέ τὴν προκήρυξή του: — «Ἐμεῖς, ὁ Ἀντιναύαρχος Ἀμέρο ντ' Ἀστε Στέλλα, λευτερώνοντας τὸ νησί σας ἀπὸ τὴν τούρκικη δεσποτεία», κτλ. Καὶ πάλε στό λαὸ τῆς Σύμης: — «Ἡ Ἐξοχότητά του ὁ Ἀντιναύαρχος Ἀμέρο ντ' Ἀστε Στέλλα... λευτερώνοντας τὸ νησί ἀπὸ τὴν τούρκικη ἐξουσία», κτλ. Οἱ νησιῶτες δηλαδὴ γλυτώσανε πιά ἀπὸ τοὺς Ἐμβέρ μπέηδες, δόξα νάχῃ ὁ Θεὸς και «chi vivrà vedrà». — Μένω κτλ.

SIMPLEX

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ὁ «Νουμάς», σὰ φύλλο μέ ἀρχές δέν ἀνακατώθηκε ὡς τώρα στό ζήτημα τῶν πανεπιστημιακῶν ἑδρῶν, ἔχοντας ὑπ' ὄψει πῶς ἀπὸ τοὺς διάφορους ὑποψήφιους ἔπρεπε και πρέπει νά διαλεχτοῦν οἱ ἐπιστήμονες οἱ ἀληθινοὶ και τίμιοι. Πῶς αὐτὸ ἔγινε ὡς, τὰ τώρα πέρα, πέρα δέν μπορούμε νά τὸ ὑποστηρίξουμε. Σ' ἕνα σημεῖο θέλουμε τώρα νά ἐπιστήσουμε τὴν προσοχή τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ἂν θά μπορέσει νά μᾶς δείξει πάλι πῶς ὑπάρχει, ἔπειτα ἀπὸ τίς χιλιάδες δείγματα ἀβουλίας ἀλλεπάλληλα πού μᾶς ἔδειξε τὸν τελευταῖο καιρό. Τὴν ἑδρα τῆς φιλοσοφίας τὴ διεκδικοῦν δυὸ ΘΕΟΛΟΓΟΙ· ὅποιος κι ἂν διοριστεῖ ἀπ' τοὺς δυὸ θά είναι μασκαραλήκι γιά τὴν Ἑλλάδα και γιά τὸν αἰῶνα. Ὑπάρχει ἐξωρισμένος σέ μιὰ πόλη τῆς Ἑλθετίας ἕνας ἐπιστήμονας πρῶτης γραμμῆς, ἀναγνωρισμένος σὰν ἰσότημος ἀπ' τὴ διεθνή ἐπιστήμη. Τὸν ἐπιστήμονα αὐτὸν τὸν γνωρίζει καλὰ ἡ Κυβέρνηση τῶν Φιλελευτέρων, γιατί ἔδῳ κ' ἕνα χρόνο προανάγγειλε μέ τόσο θόρυβο τὸ διορισμό του. Τότε φοβήθηκε τὰ γαυγίσματα τῆς ἀμάθειας. Μά τώρα δέν ἔχει τί νά φοβηθεῖ. Οἱ δυὸ ἔχτροι τοῦ Ἐλευτερόπουλου ἔχουν γεμάτο τὸ στόμα

και δε θα μιλήσουν πιά. Δε χρειάζεται λοιπόν μεγάλη παλληκαριά, κύριε Βενιζέλε, για να ρθει στην Ελλάδα ο μόνος σύγχρονος Έλληνας φιλόσοφος. Αυτά θέλαμε να σας πούμε ελοι οι νέοι Έλληνες επιστήμονες την τελευταία αυτή στιγμή από σας εξαρτάται το να έχετε την τιμή πως βάλατε στο Πανεπιστήμιο μίαν αληθινή, διεθνή κορυφή — ή την τροπή πως αφήσατε να χαθεί για την Ελλάδα ο Έλευθερόπουλος για πάντα. Γιατί λίγες μέρες ίσως ακόμα και ο Έλευθερόπουλος αποχτώντας την έλβετική Ίθαγένεια βρίσκει τη θέση που του ταιριάζει εκεί που οι Κυβερνήσεις δε φοβούνται τους δημογωγούς μα έχουν τη δύναμη να κρατούν την επιστήμη μακριά απ' την αγορά. Θυμηθήτε τα λίγα αυτά, οα θα πρόκειται να συμπληρώσετε το Πανεπιστήμιο, κύριε Πρωθυπουργέ — μάκαι μίην ξεχνάτε πως και μία ΓΊΠΟΣΧΕΣΗ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΚΗ σας συνδέει με τον Έλευθερόπουλο.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. Περισσότερο από την επιτυχία του Ράλλη κι από κάθε άλλο τρεχούμενο ζήτημα, μάς συγκινεί και μάς διαφέρει το Άνώτατο Συμβούλιο της Έργασίας που συνεδριάζει τις τελευταίες τούτες μέρες.

Το Συμβούλιο αποτελείται από αντιπροσώπους εργοδοτών, εργατών, εμποροπαλλήλων, από ύπαλλήλους του Κράτους, από βουλευτές κι από επιστήμονες κοινωνιολόγους. Στην πρώτη του αυτή έχταχτη Σύνοδο είχε να γνωμοδοτήσει, σύμφωνα με το Νόμο, για τα Διατάγματα τα αναγκαία για την έχτέλεση των τελευταίων εργατικών νόμων. Η εικόνα του Συμβουλίου είναι φιλεργατική: οι εργάτες έχουν ορισμένα αιτήματα να παρουσιάσουν, αντιπροσωπεύουν ορισμένα κοινά συμφέροντα, ενώ από τους εργοδότες λείπει ή συνοχή, δηλ. ο καθένας τους φροντίζει και διαφέρει για τα συμφέροντά του. Ως τώρα δε γινήκανε πολλές συζητήσεις, γιατί οι εργοδότες φάνηκαν πρόθυμοι και σκεδόν ελοι ει- ναι έμόφωνοι.

Ένα από τα πολλά ευχάριστα του Συμβουλίου αυτού, που ως να τώρα μάς δίνει πολλές έλπίδες για τη μελλούμενη δράση του, είναι πως εκεί μέσα θα ξεκαθαρίσουν οι αληθινοί προστάτες του εργατή από τους επιτήδειους εκμεταλλευτές του και πως αυτό θάν το νιώσουν κ' οι εργάτες, που αρχινήσανε

κιάλας νάν το νιώθουνε. Μα οι εργάτες δεν πρέπει να παρασέρνονται από βιαστικές, άμελέτητες προτάσεις που υποβάλλονται από μερικούς μόνο και μόνο για να φαίνεται πως διαφέρουνται γι' αυτούς και να δημοκοπούνε σε βάρους τους (έπως π. χ. για τον κανονισμό ώρων εργασίας). Ζητήματα σαν το ζήτημα του κανονισμού των ώρων εργασίας, χρειάζονται σοβαρές μελέτες και enquetes στα διάφορα είδη της βιομηχανίας. Γι' αυτό οι εργάτες πρέπει ναφίσουνε να γίνει ή μελέτη αυτή με την ήσυχία της. Δέν είναι ανάγκη να λυθούνε όλα τα ζητήματα τώρα: μπορούνε μερικά να μείνουνε και γι' άλλη Σύνοδο, αφού το Συμβούλιο θα συνέρχεται δυο φορές το χρόνο. Πρέπει άλλωστε να γίνει αυτό, για να μη γίνουν αντιδημοτικói και προκαλέσουν αντίδραση οι εργατικοί νόμοι — πρώτα που θα ξεσπάσει στο κεφάλι των εργατών. Χρειάζεται φρόνηση και περίσκεψη — κ' έμπιστοσύνη όχι στα κούφια κι άμελέτητα λόγια της έπιπολαιότητας, μα στα σοβαρά και μελετημένα των αληθινών αντιπροσώπων των εργατών.

→←

ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ Κ' ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΕΣ. Οι εργάτες αρχινήσανε επιτέλους να μισονιώθουν τους αληθινούς προστάτες τους. Έμεις τουλάχιστο ακούσαμε αρκετούς εργάτες, που είναι όπωσδήποτε μπασμένοι στο εργατικό ζήτημα, να μιλάνε μ' ένθουσιασμό για τους κ. κ. Τριανταφυλλόπουλο, Πετιμεζά, Βαρβαρέσο και Κορώνη. Αυτοί, λένε, είναι οι αληθινοί προστάτες μας μέσα στο Έργ. Συνέδριο.

Και φυσικά, αυτοί είναι μελετημένοι, μπασμένοι στο εργατικό ζήτημα, κι ε,κι ζητάνε το ζητάνε για το καλό του εργατή κι όχι για το δικό τους το καλό. Δέν πατάνε πάνου στο εργατικό ζήτημα για να ναδειχτούνε, για να πάρουν αξιώματα, για να ψωμιστούν επιτέλους απ' αυτό. Ο χαρακτήρας τους και οι σπουδές τους, κι όχι ή πρόστυχη εκμετάλλεψη, τους φέρανε σιμα στους εργάτες και τους ανάψανε μέσα στην ψυχή τους την ιερή φωτιά για τον εργατικό άγώνα. Όταν και οι Ρωμιοί εργάτες ανοίξουν τα μάτια τους, όταν αρχινήσει και δώ να μορφώνεται εργατική συνείδηση, να, που θα ζητήσουν οι εργάτες τους οδηγούς και προστάτες τους, διώχνοντας με τις κλωτσιές τους χυδαίους εκμεταλλευτές τους.

→←

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗ. Με το να πέτυχε ο κ. Ράλλης στην Αρκαδία και ο κ. Βελέντζας στη Φθιώτιδα και με το νάναι αντιπολιτευόμενοι κ' οι

δυο τους, δε σημαίνει πως κλονίζεται η Κυβέρνηση. Είναι τέττα και τέττα η πλειονοψηφία της, που κι άλλες τόσες εκλογικές άποτυχίες της, για την ώρα τουλάχιστο, δεν τη συγκινούν.

Ώστόσο ο κ. Βενιζέλος πρέπει νάν τις προσέξει κι αυτές. Είναι, νά πούμε, ένα είδος προειδοποίηση και θυμίζει τὸ λαϊκὸ παραμῦθι τοῦ Χάρου και τοῦ κουμπάρου του.

— Κουμπάρε, εἶχαμε συμφωνήσει νά με προειδοποιήσεις, σάν εἴτανε νάρθει; νά με πάρεις, και με γέλασες. Ἡρθε; ἔτσι; ξαφνικά και ἀπροειδοποίητα! εἶπε με παράπανο και με θυμὸ ὁ χωριάτης στὸ Χάρο.

— Τί λές, κουμπάρε μου; τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Χάρος. Μιὰ και δυὸ σὲ προειδοποίησα; Ὅταν ἀσπρίζανε τὰ μαλλιά σου, ἔτανε πέφτανε τὰ δόντια σου, ἔτανε πιανόντουσαν τὰ πόδια σου, δεν εἴτανε εἰς αὐτὰ προειδοποίηση, πὼς εἶχα ξεκινήσει κ' ἐρχόμουνα νά σὲ πάρω;

Μιὰ τέττα προειδοποίηση για τὸν κ. Βενιζέλο εἶναι και οἱ δυὸ τελευταῖες ἐκλογές. Ἄς τὴν προσέξει. Λένε μάλιστα πὼς ἂ δὲ βιαζότανε τόσο για τὴν τελευταία Ἰπουργικὴ μεταρρύθμιση και ἂν τὴν ἔκανε ὕστερ' ἀπὸ τις ἐκλογές, ὁ κ. Ράλλης και ὁ κ. Βελέντζας δὲ θὰ πετυχαίνανε τόσο πανηγυρικά.

—><—

ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ. Μπορεῖ νά μὴν εἶναι και τέλειο, στὸ τεχνικὸ του μέρος, τὸ δράμα τοῦ Ποταμιάνου. Αὐτὸ ἂς τὸ ξετάσει και ἂς τὸ χτυπήσει ἡ κριτικὴ. Ἐμεῖς βλέπουμε τὴν εὐγενικιά του πρόθεση μοναχά και με ἔβλε τὴν καρδιά μας τὴ χερσροτοῦμε. Ἀνέβασε στή σκηνὴ πάνω μιὰ πρόληψη, τὴ θρησκοκαπηλεία, και τὴ χτύπησε γερά και παληκαρίσια. Νά, τί βλέπουμε μεῖς και νά, τί εὐχόμαστε δλόφυχα: νάκοιλοθήσουν και ἄλλοι τὸ παράδειγμα τοῦ Ποταμιάνου και νά μᾶς δώσουν τέττα δράματα, ἔστω και με τεχνικὲς ἀτέλειες. Τὰ τέλεια καλλιτεχνήματα θάρθουνε μοναχά τους, στήν ὦρα τους. Τώρα, στήν ἀναδροχιά, καλὸ ἔναι και τὸ χαλάζι.

—><—

ΑΝΘΘΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ. Πολλὴ κουδέντα ἔγινε αὐτὲς τις μέρες στὸν τύπο μας για τὴν «ἀστυνομία ἡθῶν» ποὺ ἐφαρμόζει ἡ ἀστυνομία μας, για τὴν ἡθικὴ τῆς ἀστυνομίας μας και για τις αὐστηρὲς διαταγές ποὺ βγάξει κάθε τόσο για τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ σεβασμιώτατος κ. Ζυμπρακάκης. Καὶ τί δεν εἶπανε και δὲ γράφανε οἱ φιλόσοφοι και κοινωνιολόγοι τοῦ τύπου μας!

Ώστόσο τὸ σπουδαιότερο δεν τὸ εἶπανε στὸν κ. Ζυμπρακάκη. Δὲν τοῦ εἶπανε πὼς ἡ ἀστυνομία του

εἶναι πέρα πέρα ἀνήθικη, ἔτανε ταρτουφίζει και παραγνωρίζει τὴ δουλιὰ της τόσο ἐλεεινά, ὥστε νά διαπομπεύει και νά σέρνει στὰ ἀστυνομικὰ μπουντρούμια, ὅπως συνέδηκε τὴν περασμένη βδομάδα, τάντρογυνα ποὺ πάνε νά ξανασάνουνε λίγο ἔξω ἀπὸ τις περίφημες ἀχιθάδες ποὺ λέγονται Ἀθηναϊκὲς πλατεῖες.

Μιὰ ἡθικὴ ἀστυνομία, μιὰ ἀστυνομία πολιτισμένου κράτους ἄλλοῦ και μ' ἄλλα μέσα θὰ κοίταζε νά χτυπήσει τὴ λεγόμενη ἀνηθικότητα και ὄχι ἔπου και ὅπως ζητάει νάν τὴ χτυπήσει ἡ Ἀστυνομία μας, δημιουργώντας κάθε λίγο σκάνταλα και μασκαραλήκια σὲ βάρος της. Ὁ σεβασμιώτατος κ. Ζυμπρακάκης καιρὸς νά φροντίσει γι' ἄλλα πράματα και νά φέρει ἡσυχὴ τὴν ἡθικὴ.

—><—

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΙΤΑΠΟΘΗΚΕΣ. Πολύ διαδύονται και συζητιοῦνται μιὰ σειρά ἄρθρα «Περὶ δημοσίων σιταποθηκῶν» ποὺ δημοσιεύει στήν «Ἀκρόπολη» ὁ βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας κ. Στέφανος Γρανίτσας.

Τάρθρα αὐτὰ ἔχει σκοπὸ ὁ κ. Γρανίτσας νάν τὰ τυπώσει σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιο, ἀφοῦ πρώτα τὰ μεταφράσει σὲ γλώσσα ζωντανώτερη, δημοτικὴ. Καλὸς και ἅγιος ὁ σκοπὸς τους. Τάρθρα του πρέπει νά διαβαστοῦν ἀπὸ τὸν κοσμάκη, νάν τὰ νιώσει ὁ κοσμάκης και ὁ ἴδιος ὁ κοσμάκης νάπαιτήσει οἱ ἰδέες τοῦ κ. Γρανίτσας νά σαρκωθοῦνε σὲ πράματα.

Σὲ γλώσσα δημοτικὴ λοιπόν, ὄχι ὅμως σὲ δημοτικὴ σάν και τούτη ποὺ μεταχειρίζεται, στὸ σημερινὸ ἄρθρο του στὸ «Νομᾶ» και ποὺ θάν τὴ ζήλευε και ὁ Ραμᾶς.

Ὁ φίλος Γρανίτσας, βέρος Ρουμελιώτης, σὲ ποιήματα και σὲ πεζογραφήματά του ἔχει ἀποδείξει πὼς κατέχει και ξέρει νά μεταχειρίζεται τὴ δημοτικὴ μας γλώσσα ὅσο λίγοι ἀπὸ μᾶς. Γιατί λοιπὸ νά παρασέρνεται και αὐτὸς ἀπὸ τὴ λεγόμενη «πολιτικὴ τοῦ ζήτηματος» και νά μπασταρδεύει ἔτσι τὴ γλώσσα του;

—><—

ΛΑΣΠΗΔΟΛΟΓΗΜΑΤΑ. Μιὰ σκηνή, ἡ τελευταία, ἀπὸ τὸν «Ἀρχισυντάχτη» τοῦ Ταγκόπουλου.

«**ΛΑΣΠΡΑΝΗΣ** (διευθυντὴς τῆς ἐφημερίδας «Ἀθάρα»). Καιρὸς πιά νά σιτιστῶ και γῶ στὸ Πρωταγεῖο. Καιρὸς νά ζητήσω καμιά δημόσια θέση...»

Δόκουμένα: Γράφεται και ξαναγράφεται τοῦτες τις μέρες πὼς ὁ κ. Κύρος τῆς «Ἐστίας» ζήτησε νά διοριστεῖ πρόεδρος στή Ρώμη και ἐπειδὴ δεν

τοῦ δόθηκε ἡ πρεσβεία πολεμαίει λυσσασμένα τὸν κ. Κορομηλά.

Κι ἔμως δὲ οἱ φημεριδογράφοι, ἀκόμα κι ὁ κ. Κύρος, γράφανε πὼς ὁ «Ἀρχισυντάχτης» εἶναι ψεύτικο ἔργο καὶ συνοφαντιμὸ. Ὁ διευθυντὴς μάλιστα τοῦ «Ἀστὴρ» ρωτᾷει ταρτουφικώτατα :

— «Υπάρχει τέτιο ἀνήθικο δημοσιογραφικὸ γραφεῖο στὴν Ἀθήνα σὰν ἐκεῖνο ποὺ μᾶς παρουσιάζει ὁ Ταγκόπουλος στὸν «Ἀρχισυντάχτη» τοῦ ;

Τοῦ ἀπαντοῦμε :

— Δυστυχῶς ὁ Ταγκόπουλος ἐπλασε τὸ γραφεῖο τοῦ «Ἀδάραου» πολὺ ἠθικὸ — κι αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο λάθος τοῦ.

ὍΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἦστερ' ἀπὸ ἓνα δυὸ φύλλα θάρχησουμε ἓνα μεγάλο ἀνέκδοτο δῆγμα τοῦ κ. Κ. Θεοτόκη «Ἡ τιμὴ καὶ τὸ χρῆμα».

— Στὸν Παιραιᾶ παίχτηκε τίς προάλλες ἓνα ἄγριο δρᾶμα «Γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἀδερφῆς», γραμμένο ἀπὸ κάποιον Κ. Μιχαλόπουλο. Οἱ ἐφημερίδες μᾶς εἶπαν πὼς ὁ Ἀνταλάκης εἶδε αὐτὸ τὸ δρᾶμα στὸ θέατρο καὶ μὲν τέλωσε ἢ παράσταση πῆγε καὶ σκότωσε τὴν ἀδερφή του. Δὲν πῆγαινε ὁ βλοσυρὸς νὰ σκοτώσει τὰ συγγράμα. ποὺ μπορεῖ νὰ διαπράξει κι ἄλλα τέτλια δρᾶματα;

— Στὸ Χανιώτικο «Κήρυκα» (ἀριθ. 263—12 Ἰουνίου) ὁ κ. Ἀγγελόπουλος Σ. Καραμπάσης δημοσιεύει, μεταφρασμένη στὴν καθαρεύουσα, τὴ μελέτη τοῦ κ. Φιλιγγου γιὰ τὸ «Ἄσμα Ἀσμάτων», μὲ τὴν ἀκόλουθη σημαίωση : «Ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι μετάφρασις εἰς τὴν καθαρεύουσαν ἐκ τῆς δημοτικῆς γλώσσης τοῦ «Νουμά», ἐξ οὗ παραλαμβάνομεν αὕτην, ὡς ἔχει, ἀπλῶς μεταφράζοντας. Ἀφοῦ τελειώσῃ ἡ μετάφρασις αὕτη θὰ γράψωμεν τί φρονεῖ ἡ Ὀρθόδοξος Θεολογία περὶ τοῦ Ἰσμάτου Ἀσμάτων».

— Ἐνα πολὺ ἄμορφο ποίημα τῆς δικῆς μας Μυρτιώτισσας δημοσιεύτηκε στὸ τελευταῖο φυλλάδιον τῆς «Χαραυγῆς» τῆς Μυτιλήνης. Τὸ λέει : «Στὴ Ψύχη» καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τραγούδια τῆς.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ἙΣΤΙΑΣ, ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ—ΣΤΑΔΙΟΥ 44

Ἐξεδόθησαν : ΚΩΝΣΤ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΕΡΓΑ : ΠΟΙΗΜΑΤΑ—ΠΕΖΑ

ΤΟΜΟΙ ΔΥΟ ΣΕΛ. 468

Περιέχουσι πάντα τὰ ἔργα τοῦ δημοτικωτάτου συγγραφέως ποιήματα καὶ πεζά. Τὰ δημοσιευθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς βιβλία, εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας καὶ τὰ ἀνευρεθέντα μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀνέκδοτα (τὸ πρῶτον ἤδη δημοσιευόμενα).

Τιμῶνται διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν Δρ. 5

διὰ τὸ » Ἐξωτερικὸν » 6

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜὴ

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΑΤΖΗΔΕΣ

Φίλε «Νουμά»,

Τώρα μὲ τὴ ζέστη ἀξίζει νὰ σοῦ δηγηθῶ κάτι δροσερὰ καὶ διασκεδαστικώτατα. Ὁ λόγος γιὰ τὸν «Ἀρχισυντάχτη» σου δά. Λοιπὸν ἀκουσε. Στὴν πρώτη του παράσταση, δὲ οἱ διευθυντῆς καὶ οἱ ἀρχισυντάχτες τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου στὸ θέατρο. Ἦστερ' ἀπὸ τὴν πρώτη πράξη, στὸ διέλειμμα, πολεμικὸ σουβούλιο.

— Νὰ τὸν μπουκοτάρουμε τὸν «Ἀρχισυντάχτη». Οὔτε λέξη. Ἔτσι, σὰ νὰ μὴν παραστάθηκε αὐτὸ τὸ ἔργο !....

— Σύφωνοι !

Μὰ Ἀθηναῖος φημεριδογράφος καὶ νὰ κρατῆσει τὸ λόγο του ! Τότε ὁ «Ἀρχισυντάχτης» θὰ εἶταν ψεύτικο, ἀψύσιο ἔργο, κι ἔχι πιστὴ ζουγραφία, τραθηγγμένη ὀλόγισα ἀπὸ τὸ φυσικό.

Κ' ἔτσι τὴν ἄλλη μέρα, 7 τοῦ Θεριστῆ, βρῖσανε σκυλήσια οἱ «Ἀθηναῖοι», τὸ «Ἐμπρός», ἡ «Πατρὶς», ἡ «Ἑστία» καὶ ὁ «Ἀστὴρ» καὶ σωπάσανε δολότελα ἢ «Ἀκρόπολη», οἱ «Καιροὶ», τὸ «Σκρίπ», ἡ «Ἀστραπή», καὶ ἡ «Ἑσπερινή». Ὁ «Χρόνος» ἐβρῖσε στὶς 8, στὶς 9 στὶς 10 καὶ στὶς 13 τοῦ Θεριστῆ, ἡ «Ἐφημερίς» στὶς 8 τοῦ Θεριστῆ καὶ οἱ «Ἀθηναῖοι» ξαναβρῖσανε στὶς 9 τοῦ Θεριστῆ. Ὅλοι πάνω κάτω οἱ κριτικατζήδες τοῦ τύπου εἶπαν τὴ γνώμη τους καὶ τὴ βρῖσιὰ τους, ἐξὸν ἀπὸ κείνους ποὺ βρῖσανε σωπαίνοντας.

Νὰ δοῦμε τώρα τί θὰ πεῖ κι ὁ Ξενόπουλος, ὁ Πάπας, νὰ ποῦμε, τῶν κριτικατζήδων, ποὺ κάθε Δευτέρα δημοσιεύει ταχτικά στοὺς «Καιροὺς» κριτικὴ ἐπιφυλλίδα γιὰ ὅλα τὰ ἔργα, καλὰ ἢ κακά, δικὰ μας ἢ ξένα, ποὺ παίζονται στὰ θεάτρα.

Ἔρχεται ἡ Δευτέρα, 11 τοῦ Θεριστῆ, ὁ Γρηγόριος τσιμουδιά στὴν ἐπιφυλλίδα του γιὰ τὸν «Ἀρχισυντάχτη».

Τὸν ἀντάμωσα τὴν Τρίτη βράδι, 12 τοῦ Θεριστῆ, στὸ θέατρο Κυβέλης.

— Μπρὲ Γρηγόριε !

— Τί νὰ σοῦ κάμω, καημένε ! Μοῦ ἀπαγόρευε ρητὰ ὁ Νικολόπουλος νὰ γράψω γιὰ τὸν «Ἀρχισυντάχτη» στὴν ἐπιφυλλίδα μου !....

— Τὸ φαντάστηκα....

— Τί ἤθελες νὰ κάμω ;

Τίποτα νὰ μὴν κάνεις, Γρηγόριε. Ὁ Γιαννίδης στὸν «Ἀρχισυντάχτη» τὸ λέει : «Ἐγὼ εἶμαι τὸ χέρι ποὺ ἄλλοι τὸ κινοῦνε, ἔπως θέλουν». Ἔτσι καὶ

σένα, Γρηγόριε. Άλλοι σέ κινούν, ετα δὲ σέ κινε τὸ συφέρο σου. Ἄφου ὁ διαπρεπέστατος Ἰψενιστής και συγγραφέας τῆς «Ψεύτικης ἀγάπης» σὲ διτάξε νὰ μὴ γράφεις, ὄφειλες νὰ ὑπακούσεις. Μὰ δὲν εἶσαι μοναχὰ συντάχτης τῶν «Καιρῶν», Γρηγόριε, γιὰ νὰ ὑπακούεις τόσο δουλικά στὸν ἀρχισυντάχτη σου Νικολόπουλο. Εἶσαι, θαρρῶ, και λόγιος. Καὶ σὰ λόγιος ἔχεις κάπιο ἔγω. Καὶ τὸ ἔγω σου μποροῦσε, και εἶχε χρέος, νὰ διαμαρτυρηθῆι και νὰ πεῖ στὸ διαπρεπέστατο Ἰψενιστή και ἀναγνωσματογράφο :

— Κύριε μὲ τὴν «Ψεύτικη ἀγάπη», δὲν μπορῶ νὰ σὲ ὑπακούσω. Ἐχω πάρει ἀπάνου μου μιὰ ὑποχρέωση ἀπέναντι τοῦ ἀναγνώστη μου, σὰ λόγιος πὸ εἶμαι, νὰν τοὺς μιλῶ γιὰ ετα τὰ ἔργα πὸ παίζονται στὰ θέατρα. Ἄ δὲν τοὺς μιλήσω γιὰ τὸν «Ἀρχισυντάχτη», θὰ μὲ ποῦνε ἀσυνείδητο και δὲν μπορῶ νὰ ρεζιλέψω και ν' ἀτιμάσω τὴ φιλολογική μου συνείδηση γιὰ τὸ χατίρι σου.

Ἄν τοῦ μιλοῦσες ἔτσι, Γρηγόριε, ὁ «κύριος μὲ τὴν Ψεύτικη ἀγάπη» θὰ βουδαινότανε. Γιατί ὅλοι αὐτοὶ οἱ μπακάληδες τοῦ τύπου βουδαινούνται ἄμα βλέπουν ἄντρες μπροστά τους. Μόνο τοὺς φοβιτσιάρηδες καπελώνουν. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίσταση, Γρηγόριε, πιστέψέ με, δὲ φάνηκες ἄντρας. Δὲν εἶδες τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἀρχισυντάχτη»; Τοὺς ἔφτυσε κατὰμουτρα ἀπὸ τὴ σκηνὴ τὴν περιφρόνησὴ του στὸ σινάφι του, τοὺς ἀπόδειξε πὸς οἰχάινεται τὴ ρεκλάμα τους, πὸς δὲ λογαριάζει τίς βραιοῖές τους — και τραβάει περὶφρανα τὸ δρόμο του. Τὰ λυσοιάρικα σκυλιὰ τοῦ τύπου ἄς οὐρλιάζουν πίσω του και γύρω του.... Οὔτε καταδέχεται νὰν τὰ κοιτάξει. Ἐσύ, φαίνεται, Γρηγόριε, τὰ λογαριάζεις και τὰ φοβάσαι αὐτὰ τὰ σκυλιὰ και γι' αὐτὸ σκύβεις δουλικὰ τὸ κεφάλι στις διαταγές τους. Ντροπὴ και κρίμα!

Δικός σου

Λ. ΣΦΥΡΙΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΣΗ ΑΕΡΓΟΥ

Φίλε «Νουμά»,

Δὲν κάνω, νομίζω, περιθώρι ἀμάντρωτο τὸ «Νουμά», ἂν παρατηρήσω κάτι τι στὸ γράμμα τοῦ κ. Καστρινοῦ. Ἐχει ἓνα δυὸ φάλτσα, πού, ποιός ξέρει, πὸς τοῦ ξέφυγαν. Lapsus calami βέβαια.

Πρῶτα-πρῶτα νομίζω ὅτι πρέπει νὰ χαϊρόμαστε

δταν βλέπουμε νέους «χωρὶς ἔργα», νάχουν τὸ θάρρος τῆς γνώμης τους, δταν μάλιστα ἡ γνώμη τους αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη σύμφωνη μὲ τὸ φιλοσοφικό, ἰδεολογικὸ σύστημα πὸ ἀκολουθοῦν. Κ' ἔπειτα δταν συζητοῦμε γιὰ κάτι, δὲν πρέπει πρὸ παντὸς νὰ θολώνουμε τὰ νερά. Ὁ κ. Καστρινοῦς κατηγορήσε τὸν κ. Γιαννιὸ γιὰτὴ μονόπλευρη, τὴν ἀποκλειστικὰ (:) σοσιαλιστικὴ κρίση(;) του. Καὶ μὰς ἔφερε παράδειγμα κάτι πὸ τὰχα γίνεται στὴν Εὐρώπη. Ἐμένα. Πρὶν ἀπὸ δυὸ μῆνες ξανατυπώθηκαν στὴν Εὐρώπη σας, — κ. Καστρινέ! — τὰ ἄπαντα τοῦ Γκὺ Ντεμωπασάν.

Τί ἔγινε δέ. Ἐγκριτώτατο γαλλικὸ σοσιαλιστικὸ περιοδικό, κι ἄλλο σλαβικό, ἔλουσαν στίς βραιοῖές και ἐκδότῃ και τὸ κοινὸ πὸ διαβάξει «τέτοιες ψευτεῖς ἀδιάντροπες πὸ γράφτηκαν γιὰ νὰ χτυπήσουν τὴ σοσιαλιστικὴ Ἰδέα». Πολὺ σωστά. Ὅπως ἐμεῖς οἱ συντηρητικοὶ ἔχομε τὴν κριτικὴ μας, ἔτσι ἔχουν τὴ δικὴ τους και οἱ σοσιαλιστές, κ' οἱ ἀναρχικοὶ, κ' οἱ τολστοϊστές και ὅλοι ὅσοι ἀπὸ σεδασμὸ στὸ «ἐγὼ» τους κοιτάζουν νὰ κρατιοῦνται σὲ ἰσορροπία... Δὲ μὲ ξάφνισε δὲ καθόλου δταν εἶδα ἀπ' τὴ μιὰ νὰ λέτε ετι εἶστε σοσιαλιστές, κι ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ ἐκφράζετε ἐντελῶς, μὰ ἐντελῶς, ἀντισοσιαλιστικὴ γνώμη. Θυμήθηκα ἐκεῖνο πὸ λέγω συχνά, ετα ετα ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἶναι «σάν» τὸ κράτος, σάν κράτος οἱ ἀρχές, σάν ἀρχές οἱ ἄνθρωποι, σάν ἄνθρωποι.... Ὅστε λοιπὸν εἶναι και οἱ σοσιαλιστές — ὅχι βέβαια ὅλοι — σὰ σοσιαλιστές; Φαίνεται.... — Δὲ μίλησα γιὰ σὰς, κ. Μελά. Τὴ δουλιὰ σας, τὴ δουλιὰ σας. Παρακάτω ὁ κ. Καστρινοῦς παρατηρεῖ — λέει — μιὰ τάση ἀλληλοφαγώματος. Μμ... νὰ ὑπάρχη ὄρεξη γιὰ τέτοια δουλιὰ μπορεῖ, ὅχι ὅμως γιὰ κάθε κρέας. Αἶφνης τὸν Παλαμὰ κανεῖς δὲν τὸν χτύπησε. Κριτικὴ μόνου τοῦ γράφηκε **πολλὰ ἐπαινετικὴ**, ξεχωριστὴ μὲς' στις κριτικὲς πὸ δταν τὸ φῶς στὸν τόπο αὐτό. Ἐκείνη τοῦ Χατζόπουλου. Ἐνῶ τὸ Χατζόπουλο; .... Ἐ τὸ Χατζόπουλο; Ποιός δὲν τοῦ ρίχτηκε; Ἄφου κι ὁ ἴδιος ὁ ἐάντός του.... Θυμάστε, κ. Καστρινέ, μιὰ κριτικὴ — τί κριτικὴ — βραιοῖι ἐναντίου τοῦ Χατζόπουλου σταλμένη ἀπὸ τὴ Λόντρα; Τὴν εἶχε γράψει ὁ ἴδιος μὲ παχιὰ, παχιὰ ψηφιά!.... Τί ἄλλο; Δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ πὸ γίνεται εἶναι σωστὸ ἢ, ὅχι ἐκεῖνο πὸ ξέρω εἶναι ετα **αὐτὸ γίνεται**. Ἐπειτα δὲ μὰς πάει και περισσότερος λόγος. Διάβολε.... Πὸς εἶναι τὸ ἔργο μας και βγαίνουμε και μιλοῦμε; Κάνετε δὰ κ' ἓναν ἀλερμπαλέρικο συλλογισμὸ και ξεπετάτε τὸ ἀξίωμα: **μόνου τὰ τέλεια και μεγάλα ἔργα ἔχουν ἐπίδραση**. Σὰ νὰ λέμε: Τὸ ἔργο τοῦ Παράσχου. Γεγονός: εἶχε ἐπίδραση. — Πὸς; τὸ λέει ὁ ἴδιος ὁ Παλαμάς. — Ἄρα: Τὸ ἔργο τοῦ Παράσχου εἶναι τέλειου και μεγάλο ἔργο. Ἄντίτρο-

φα. Τὸ ἔργο τοῦ Κάλβου. Δὲν εἶχε καμμιά ἐπίδραση. Ἄρα ;...

Δὲν εἶναι νὰ γελᾷ κανεὶς ;

Ἀθήνα 18—6—912.

ΚΑΠΟΙΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΡΓΟ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Κορ. Ζαγορά. Σοῦ σταίλαμε τὰ τρία τελευταῖα φύλα. — κ. Στ. Π. Ἀλεξάνδρεια. Λάδαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. Τὰ «Χρ.» γράψαμε στὴν Πόλιν νὰ σοῦ τὰ σταίλουνε ἀπευθείας. Ἄ δὲν τὰ λάδεις, γράψε μας νὰ φροντίσουμε ἀπ' ἄλλου. Στείλε μας τὸν Α' τόμο «Γραμ.», ὅς εἶναι καὶ λειψός. — κ. Α. Παυλ. Σαλονίκη. Ἡ συντρομὴ εἶναι 12,50 φρ. τὴ χρονιά καὶ προκлерώνεται. Τὸ «Σπραπ.» σταμάτησε ἀπὸ πρόπερσι. Περιουσιακὸ πὸ γράφεται πέρα πέρα στὴ Δημοτικὴ εἶναι τὰ «Γράμματα» (Alexandrie—B. P. 1146). Ἄλλα περιοδικὰ πὸ γράφονται ἐπωρδῆποτε στὴ Δημοτικὴ εἶναι τὰ «Παναθήνια» καὶ ὁ «Καλλιτέχνης» τῆς Ἀθήνας, ἡ «Νέα Ζωὴ» τῆς Ἀλεξάνδρειας, ἡ «Χαραυγὴ» τῆς Μυτιλήνης καὶ ὁ «Κόσμος» τῆς Σμύρνης. — κ. Κλ. Λακ. Λευκάδα. Λάδαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. Ξεσηκῶνουμε τοῦτο τὸν παράγραφο ἀπὸ τὸ γράμμα σου, γιατί θαρροῦμε πὸς πρέπει νὰν τονε διαβάσουμε κι ἄλλοι: «...Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ εἰκόνα ἐκείνων πὸς μᾶς πολεμοῦνε δίχως νὰ γνωρίζουμε καθόλου τὸ Ζήτημα» καὶ αὐτοὶ *δυστυχῶς* ἢ *εὐτυχῶς* εἶναι οἱ περισσότεροι: *δυστυχῶς*, γιατί δαίχνει πόσο λίγο θέλουμε οἱ πολλοὶ νὰ σκεφτοῦνε: καὶ πόσο λίγο διαφέρω ἔχουμε γιὰ ἓνα ζήτημα τὴς μεγάλης σημασίας *εὐτυχῶς*, γιατί, ἂν ὅλοι αὐτοὶ μᾶς πολεμοῦσαν ἕσπερ ἀπὸ σκέψη, τότε ἔπρεπε ν' ἀπελπιστοῦμε μιά γιὰ πάντα καὶ νὰ πιστέψουμε ὅτι ἡ ἀντίληψη τοῦ σωστοῦ ἔχει χαθεῖ τελειωτικὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας. Θὰ ἔπρεπε τότε, ὅσοι ἔχουμε παιδιά, νὰν τὰ χωρίσουμε ἀπὸ τὴ μητέρα τους καὶ νὰν τὰ παραδώσουμε εὐ καμιά ξένη, γιὰ νὰ μὴν πάθουνε ὅ,τι πάθαμε μεις, πὸς χάσαμε τόσα χρόνια ἀπὸ τὴ ζωὴ μας, γιὰ νὰ χρειαστοῦμε σκεδὸν ἄλλα τόσα γιὰ νὰ ξελασπώσουμε ἀπὸ τὸ βόθρο πὸς μᾶς εἶχανε ρίξει οἱ δασκάλοι μας».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΔΑ — «Ὅσοι ζωντανοὶ» δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ (Judas Errant) «Ἀγκάθια καὶ τριβόλοι» δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 1,25).

OSCAR WILDE — «DE PROFUNDIS» μετάφρ. Ἀλεξ. Μαρπουτζόγλου δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

VERNON LEE — «Ἡ Ἀριάδνη στὴ Μιάντουα», δρᾶμα σὲ πέντε πράξεις (μετάφραση Στέφ. Πάργα) δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερ. φρ. 1,25).

ΑΥΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ «Ἡ μουσικὴ θεῶν αἰώνων»

ΣΤΟΙ "ΝΟΥΜΑ,,

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πουλιοῦνται τὰ δόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ

ἔξδν ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμές

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά». — «Ἀγκάθια καὶ Τριβόλοι» (θηγήματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΔΗ, «Ὁ «Μέγ' Ἀλέξανδρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Ἄδξα καὶ Ζωή». — ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗ, «Ἀάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Ἀγγου. μετάφρ.). — «Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50), | «Ὁ Προσκυνητής». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΒΑΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πατριδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» (δρ. 3,50), — «Παραμῦθι δίχως ὄνομα» (δρ. 3,50), — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου» (τόμοι 2, δρ. 4,50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ. «Ἀπὸ τὸν Κόσμο τοῦ Σαλονιῦ». — ΑΡΙΓΓΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγοῦδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακούνταλα» τοῦ Καλλιθέα (δρ. 1). — ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΙΑΝΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΔΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΛΕΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΤΖΟΓΛΟΥ «De Profundis» τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΤΗ «Ἀγγ. τοῦ Δειλινῦ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» (δρ. 2). «Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2). — ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσι). — ΑΛΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθρόπινος Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιά καὶ τὰ Καινοῦργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἶας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παίδων Ἀγωγῆς» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπόκκια». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δρᾶματα): «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι», — «Ὁ Ἄστωτος», — «Οἱ Ἄλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ «Ἀπὸ τοὺς Θρόλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἐκδοσι) καὶ Β' ἐκδοσι, τόμοι 2 (δρ. 5). — Ζ. ΦΥΤΙΑΔΗ, (δρᾶματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄμμο». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα». — Στὴ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ, «Μελέχρα».

Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ παρασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑ» (ἔξδν ἀπὸ τὸν πρῶτο πὸς δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πουλιοῦνται δρ. 12,50 ὁ ἓνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 12,50 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ.